

dönüşüm

franz kafka

FRANZ KAFKA’NIN ‘DÖNÜŞÜM’ ADLI YAPITI İLE İLGİLİ ETKİNLİĞİN İÇERİĞİ VE AMAÇLARI

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ’nde on yılı aşkın süredir, öğrencilere Türk ve Dünya Edebiyatı’nın seçkin yapıtları okutulmaktadır. Bu yapıtlar işlenirken öğrencilerin, tartışan, sorgulayan, olaylara ve kişilere yerel ve evrensel düzlemde eleştirel bakabilen bireyler olabilmeleri amacıyla çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir. Bu etkinliklerde, öğrencilerin metin figürlerini etkileyen koşulları anlayabilmeleri, metinde yer alan kavramları sorgulayabilmeleri, toplum önüne çıkabilme ve metin kişilerini temsil edebilme konusunda özgüvenlerini sınavabilmeleri beklenmektedir. Bu sorgulamaları yapan öğrencilerin, yazı ya da sözle kendilerini planlı bir biçimde ifade edebilme konusunda geliştikleri de gözlenmektedir. Bu bağlamda, **17.12.2010** Cuma günü, Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerimizden **İşıl ÇIRAKOĞLU** rehberliğinde **Franz KAFKA’**nın **‘DÖNÜŞÜM’** adlı yapıtı ile ilgili etkinlik gerçekleştirilmiştir. Etkinliğe **11-H** sınıfı öğrencileri ve **11-C** sınıfından Semih Kaldırım katılmıştır. Etkinlik çerçevesinde, roman kurgusunda yer alan “Müdür Bey”i ve “Doktor”u, okul müdürümüz **Aydın ÜNAL** ve okul doktorumuz **Gülgün KIRAN** temsil etmişlerdir. Müdür odasında ve sağlık merkezinde kısa bir dramatizasyon çalışması yapılmış, sonra okul müdürü ve doktoruyla, onların gerçek kişiliklerini yansıttıkları röportajlar gerçekleştirilmiştir.

‘DÖNÜŞÜM’ adlı yapıttaki SAMSAL ailesi, sömürü düzenine teslim olmuştur. Aile, tüm sorumlulukları Gregor’a yüklemiştir. Gregor, kendine ait ideali olmayan, insani değerlere yabancılaşmış bir genç adamdır; ama bunun farkında değildir. Bunun farkına varması için yazar, onu böceğe dönüştürmüştür. Aile bu durumdan son derece rahatsızdır. Ailenin alışkanlıkları yıkılmıştır, onlara göre sistemin dışına çıkmak affedilmez bir hatadır. Buna bağlı olarak aile, Gregor’u işten kovacağına inandıkları Müdür Bey’e (**Aydın ÜNAL**) gidip af dilemiş, ona Gregor’un en kısa sürede işinin başında olacağına dair teminat vermek istemiştir. Bir insanın böceğe dönüşmesi olağanüstü bir durumdur. Her durumdan malzeme çıkarıp bunu kullanmaya ve tüketmeye odaklı “medya” işin içine girmiştir. Bu nedenle etkinlikte Samsa ailesinin görüşmelerini görüntülemek ve Müdür Bey’le röportaj yapmak amacıyla muhabirler yer almıştır. Muhabirler, Samsa ailesinin görüşmesinden sonra Müdür Bey’e ve Doktor Hanım’a “tüketim toplumu, makineleşme, yabancılaşma, toplum düzeni” konularıyla ilgili sorular sormuşlar ve onlardan bilgi almışlardır.

BÖCEK KOSTÜMÜ HAZIRLIYORUZ

(DENİZ GÜVEN - EDA ARSLAN 11-Ş)

Öğretmenimiz, yeni bir üretimin düşüncesiyle parlayan gözlerle “böcek yapmamız gerekiyor” diyerek yanımıza geldiğinde önce biraz kaygılandık, sonra, onun ve arkadaşlarımızın inancını görünce böyle yaratıcı bir çalışmanın parçası olmaktan mutlu olduk. Başta, “etkinliğin nasıl olacağına, söz konusu böceğin kostümünü hazırlama işinin üstesinden gelip gelemeyeceğimize dair sorular vardı aklımızda. Çevremizdekiler bizi yüreklendirmeseydi, endişelerimizin seline kapılsalardı, başarılı olmazdık, diye düşünüyoruz. Birkaç siyah, dayanıklı; sanayi tipi çöp torbası, grapon kağıdı, kutu, kartonla işe başladık. Fatma Uğur Hocamız, böceğin sırtını oluşturacak kalıpları kesti, Buket Cigeroğlu Hocamız, böceğin görüntüsünü gerçekçi kılabilmemiz için önerilerde bulundu, Emine Taş ve Aslı Ünal Hocalarımız da bize bu önerileri uygulama konusunda yardım etti. Bize kalırsa, bu projenin en etkileyici yanlarından biri, öğretmenlerimizle bir arada bir üretimde bulunma ortamını solumuş olmamızdı. Öğretmenlerle ders dışındaki zamanı da birlikte geçirmek çok eğitici ve eğlenceliydi. Pantolonu diken Teslime Teyze'ye, böceğin karnını oluşturan torbayı çöp torbasına diken Hanife Abla'ya teşekkür borçluyuz. Böceğin bacaklarını hazırlayan Eda Nazlı Genç, onları kartona zımbalama konusunda Çiğdem Özler Hocamız, arkasındaki salyaları ve dışkuları gerçekçi biçimde yansıtmada da Elif Topçu ve İdil Yıldırım arkadaşlarımız bize çok yardımcı oldu. Sonuçta, birçok kişi bu böceği yaşatmak için elbirliğiyle çalıştı. Bunun yanı sıra bu etkinliğin düşüncesinin dayandığı DÖNÜŞÜM adlı yapıtı da okumuş kadar olduk; çünkü amacımızın ne olduğunu bilmemiz gerekiyordu. Keşke her yapıtı, böyle yaşantılaştırarak algılama, sorgulama olanağımız olabilse...

EFSUN İLAYDA PAMUKÇU (BÖCEK KOSTÜMÜ SORUMLUSU)

Bu projenin düşünce aşamasından beri gerisinde durarak olan biteni izlemeye çalıştım. Bu düşünceyi gerçekleştirmek bana başta olanaksız geliyordu. Böceğin kostümünü yapmak çok zordu, hem kim o kostüm içerisinde gün boyunca dolaşmayı kabul ederdi ki? Üstelik okul müdürümüzle ve doktorumuzla görüşecektik. Onlar bunu çocukça bulmazlar mıydı? İşlerinin yoğunluğu içerisinde bize zaman ayırmayı kabul ederler miydi? Bütün bu sorular çok kısa sürede, bir saat içinde yanıtını buldu. Böceğin nasıl yapılacağı belirlendi, söyleşiler için randevu alındı. İşte o andan itibaren ben de bu işin bir parçası olmaya karar verdim. Türk Dili ve Edebiyatı Zümresi'nde kostüm çalışmaları yaptık. Çöp torbasından pantolon diktirmeye giderken Ekin'in Kolej sokağında böcek kıyafeti ile yürümesi bile çok dikkat çekti. Herkes “orada ne oluyor, arada bir şey yürüyor, o ne” diye soruyordu. Hatta bir kız öğrenci çığlık atarak yanımızdan uzaklaştı. Demek ki amacımıza ulaşacaktık. Helin, Elif, İdil, Eda Nazlı, Deniz, Eda ve öğretmenlerimizle çalışarak kostümü tasarladık. Okul müdürümüz de doktorumuz da bizi çok şaşırttı. Sorularımıza bizi oldukça ciddiye alarak cevap verdiler, üstelik çok içtendiler. Bizi bilgilendirdiler. O gün edebiyat dersine girmedik ama çok yoğun edebiyat dersi yaptık, diyebilirim. Bu etkinlik bana açıkçası şunu öğretti: Hiçbir şey imkânsız değil, inanç ve azim her sorunu çözer.

“MÜDÜR BEY”İN ODASININ ÖNÜNDEYİZ

Evet, iyi akşamlar, Hans Kapital. Geçtiğimiz haftalarda insanken böceğe dönüşen kurbanın trajik hikâyesi ekranlarımıza yansımıştı. Aldığımız bilgilere göre, kurbanın ailesi, az sonra, Müdür Bey’in makamına bir ziyaret gerçekleştirecek. Ziyaretin içeriği hakkında elimizde henüz bir bilgi yok; fakat basın mensubu arkadaşlarımız görüşme sırasında içeride olacak ve onlardan gerekli bilgileri alarak sizlere ulaştırabileceğiz. Kurbanın ailesinin, onun durumu ile ilgili olarak Müdür Bey’e bilgi vereceğini düşünüyoruz. Daha ayrıntılı bilgi alabilmek için Müdür Bey’in odasına bağlanıyoruz.

MÜDÜR BEY’İN ASİSTANI(SEMA AYAZ ASLAN): Efendim, Samsa ailesi geldi. İçeri alayım mı?

AYDIN ÜNAL: Evet, aileyi içeri alın.

SONUNDA... “MÜDÜR BEY”İN ODASINDAYIZ

BABA SAMSA (SEMİH KALDIRIM): Bizi kabul ettiğiniz için çok teşekkür ederim. İzninizle, oturabilir miyiz?

AYDIN ÜNAL: Oturunuz, beyefendi.

BABA SAMSA (SEMİH KALDIRIM): *(Kararlı, kendinden emin ama mahcup bir durumdadır.)*

Saygıdeğer Müdür Bey,

Gelişimizle sizin değerli zamanınızı aldığımızı biliyoruz. Konuşmayla kaybedilen her saniye, insanlığın yararına olabilecek bir üretimin önünde engeldir. İnsanca paylaşımın romantik bir özlem olduğunu bilmiyoruz değiliz. Burada bulunuşumuz, bizi ne kadar da küçük duruma düşürüyor. (Duraksar.) Sizi, oğlumuz Gregor’un korkunç suçu nedeniyle bizi affetmeniz dileğiyle rahatsız ediyoruz. O, beş yıldan sonra ilk kez işine gelmeyecek düzenin dışına çıktı ve bizi de, sizi de, insanlığı da tehdit etti. Gregor, buradaki tezgâhı oluşturan yüzlerce makinenin yalnızca bir parçası; size çalıştırması daha ucuza gelecek ve sizin için daha verimli olabilecek birini bulduğunuzda onu kapı dışarı etmeniz çok doğal. Üstelik insanlarla uğraşmak büyük bir angarya. Ooof, bütün bunların doğruluğu su götürmez olduğu halde sizinle bunları paylaşmak zorunda oluşumun ne kadar büyük bir işkence olduğunu anlatmam çok güç. Demek istediğim, siz bugün onun gelmemesiyle elemanınızı evimize göndererek gereksiz bir zahmete de katlandınız. Buna ne gerek vardı diyeceksiniz? Kendi kendini denetlemekten aciz, ille de yönlendirme gerektiren bir insanla uğraşmak zorunda kalışınız hazin. O, kuralları, ihtiyaçları yeterince içselleştiremediği için insanca davranamamış, demek ki... Üstelik otoritenizin de hiçe sayıldığını düşünmüş olabilirsiniz. Bu noktada aynı durumdayız Sayın Müdür Bey. Mutlak güce karşı gelen bir zihniyetin aklının yerinde olduğunu düşünemeyiz, herhalde. İşte bu noktada bilmenizi isterim ki oğlumun hastalanarak işini aksatması korkunç; ama lütfen onu kovmak için aceleci davranmayınız. Sizi temin ederim ki en kısa sürede işinin başında olacaktır ve hepimize borcunu ödeyecektir. Müdür Bey, elemanınız, oğlumun son zamanlardaki performansının da yeterli olmadığını, oğlumun hep daha fazla satış yapma ilkesini dikkate almadığını da ilettiler. Bu konuda kendisini uyaracağım. Koşullar ne olursa olsun, daha fazlasını istemek hakkınız, hakkımızdır.

VE... GREGOR GELİYOR

Baba Samsa'nın konuşması sırasında, Gregor, odaya girer, "işte sonunda geldim" demek ister gibidir, neşeli hareketler yapmakta, ailesinin bu başarısından dolayı onunla gurur duyacağını düşünmektedir; oysa Gregor'un babası, oğlunun böcekleşmiş haliyle insan içine çıkmasından rahatsız olmuştur. Anlık bir kararla sehpanın üzerindeki elmayı alarak oğluna fırlatır. Gregor, büyük bir acı duyduğunu hissettiren sesler çıkarır ve düşer. Bundan sonraki süreçte, Gregor yerde debelenecek, ayağa kalkmak için çabalayacak ve bir türlü başarılı olamayacaktır.

ANNE SAMSA (HELİN AKDAĞ)

(Ağlamaklı, ikna etmeye çalışan, gereksiz iyilikte bir ses tonuyla konuşur.)

Evet, saygıdeğer Müdür Bey. Oğlum hiç hasta olmaz, aktarma trenlerinde oradan oraya giderken kendine dikkat etmemiş olacak! Oğlum hastalanmaması gerektiğinin bilincindedir. Böyle bir duruma nasıl yol açtığımı aklım almıyor. İşe gelemeyişinin nedeni, bu tedbirsizliğidir ve sabah elemanınıza söz verdiği gibi en kısa sürede işinin başında olacak ve eminim ki bir daha böyle sorumsuzca davranmayacaktır. Sabah evimize gelen beyefendiye de anlattım, oğlum her akşam evindedir, gazeteleri okur, tren tarifelerini gözden geçirir -ki bunu işlerinde en ufak bir aksamaya yol açmamak için görev duygusuyla yapar- bazen de ahşap oymacılığıyla uğraşır. Öyle güzel çerçeveler yapar ki değerli zamanınızı almayacağımızı bilsem, görmenizi isterim. Bizi, ailemizi ve bu durumdan en büyük üzüntüyü duyduğunu gördüğünüz kızımız Grete'yi düşünerek -ne diye düşünecekmişim deseniz bin kere haklısınız- ama oğlum Gregor'a bir şans daha vermenizi rica ediyorum. *(Ağlayarak susar.)*

GRETE SAMSA (BİLGE GENÇOĞLU): *(Sürekli ağlamaktadır; Müdür Bey'e doğrudan bir söz söylemez, anne ve babasının nefes aldığı yerlerde devreye girerek murıldanır ve babasının öfkeli bakışlarına maruz kalır)*
Ağabeyim... Gregor.... Hiiiç has-ta-lan-MAZ-dı... Dev bir BÖCEĞE dönüşmüş.... Bu-nu bi-ze na-sıl ya-par? Dev bir bö-cekkkkk!... Ke-ma-nım... Konservatuar.... Yok ol...du! DEEEev bir böÖö-cek! Aman Tanrım! *(Aradaki boşluklarda hıçkırmaktadır.)*

“MÜDÜR BEY”LE RÖPORTAJ YAPIYORUZ

BÖCEK GREGOR SAMSA, RÖPORTAJ SÜRESİNCE YERDE DEBELENMİŞ, KENDİNİ İFADE ETMEYE ÇALIŞMIŞ; ANCAK KİMSE ONUNLA İLGİLENMEMİŞTİR.

ZEYNEP SEVGİ FERT: Sayın Müdürüm, “Yaşamımı feda edercesine çalıştığıma göre bunun karşılığını almalıyım” düşüncesiyle başlayan, koşuşturmalardan ve zorunluluklardan bize kalmayan ama kaldığını sandığımız zamana her şeyi sığdırmaya çalışıp bunu başaramamamızla devam eden bir yaşamımız var. Başarısızlığa tahammül edemeyip acele etmemizle, acele nedeniyle strese girmemizle, daha çok hızlanıp daha çok gerginlik yaşamımızla devam eden bir döngü içindeyiz çoğumuz. Aynı anda bir sürü işi yapmaya çalışıyoruz, bu nedenle verimsiz oluyoruz, verimsiz oldukça mutsuz oluyoruz, daha çok kazanırsak yaşamımızı garantileyeceğimize ve tüm bunlardan kurtulacağımıza inanıyoruz, çok çalıştıkça hak olarak görüp daha çok harcıyoruz, tükettikçe çalışıyor, çalıştıkça tüketiyoruz ve gittikçe daha tatminsiz oluyoruz. Çok uzun ve yorucu bir tümce kurduğumu biliyorum; ama bunun yaşam içindeki konumumuzu yansıttığını düşünüyorum. Böceğe dönüşen Gregor da böyle bir süreçten mi geçti, bilemiyorum ama sonuçta vardığı nokta ortada. “Çok mu karamsar bir tablo çizdim Sayın Müdürüm? Buna bağlı olarak hepimiz böcekleşiyor muyuz? Bu konuda ne düşünüyorsunuz?”

AYDIN ÜNAL: Sayın Samsa ailesini ve değerli basın mensuplarını burada aramızda görmekten büyük mutluluk duyduğumu belirtmek isterim. Aslında çok karamsar bir tablo çizdiğinizi söylemem gerekiyor. Hız çağında tüketim toplumunda yaşadığımız doğru. Bu, aile üyelerinin ve sizin sözlerinizden de anlaşılıyor. Ben sizler kadar karamsar değilim. Kimseyi kovmak ya da yerinden etmek gibi bir düşüncem de yok. Çok kazanmak, çabuk tüketmek, yaşama yüzeysel bakmak da yeni dünya düzeninin özellikleri arasında. Benim bu noktada söyleyeceğim şudur: Potansiyelimiz, performansımız ölçüsünde sağlığımızı, düzenimizi, isteklerimizi ve ihtiyaçlarımızı dengelemeliyiz ve bu düzenin bir parçası olmamalıyız. Bay Samsa'nın benimle ilgili yargılarını da açıkçası çok yadırgadım. O, bu yargılara o kadar inanmıştı ki sözünü kesmeyi uygun görmedim, söyleyeceklerini sonuna kadar dinledim. Onun gibi düşünenler çoğalırsa bu dünyada yaşamak oldukça güçleşir, diye düşündüm.

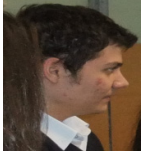

SELİM SEÇKİN: Sizin de belirttiğiniz gibi, Gregor'un babası, satır aralarında bazı gerçeklerden söz etti. Siz, iş konusunda bu kadar katı olmadığınızı dile getiriyorsunuz. Biz, yine de Bay Samsa'nın bazı sözlerini size anımsatmak ve düşüncelerinizi öğrenmek istiyoruz. Günümüzde dostane sohbetlerin, romantik bir arayış olduğu düşüncesi size ne ifade ediyor? Konuşarak anlaşmak zaman kaybı mıdır?

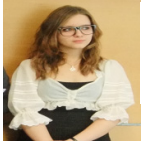
AYDIN ÜNAL: Ben konuşarak anlaşmanın, zamanı en iyi kullanma biçimi olduğuna inanıyorum. İş hayatında da özel hayatta da kolaylaştırıcı, destekleyici tarzın yerleşmesi ve kabul görmesi gerektiği düşüncesindeyim. Ben yirmi beş yıllık meslek yaşamımda böyle bir insan olmak için çalıştım. Dostane sohbetlerden düzen, sistem ne olursa olsun vazgeçilmemelidir. Başarabildiğimiz sürece, sabah kahvaltılarında anne ve babamızla, öğle yemeklerinde arkadaşlarımızla, dostlarımızla, akşam yemeklerinde de yine bizim için özel olan kişilerle konuşarak, günü değerlendirerek içtenlikli paylaşımlarda bulunmalıyız. Bu sohbetler için özel zamanlar yaratmak gerektiği düşüncesinde değilim. Bir parkta, Kolej Sokağı'nda ayaküstü sohbetler de üzerimizde çok olumlu etkiler yaratabilir. Dostane sohbet varsa dostluk vardır; bu nedenle ben bu sohbetlerin bireyin kendisini terapiden geçirmesi açısından yararlı olduğuna inanıyorum. İçtenliğin rüzgârının en yoğun hissedildiği bu anların, en değerli yaşam dilimleri olduğunu gözden kaçırmamalıyız. Bu süreçte bir bakış, bir gülümseme, bir ince söz, yerine ve zamanına uygun bir tek tümce bile günümüzü güzelleştirebilir, içimizi ferahlatıp bizi günün geri kalanında taze bir enerjiyle yaşamın içinde tutabilir. İnsanca paylaşımların azaldığı konusundaki genel düşüncenin aksine ben 2010'dan sonrası için umutluyum. Önümüzdeki yıllarda, insanı insan yapan değerlerin artacağını, yoğunluğa rağmen insanların "ince şeyleri anlamak" için çaba sarf edeceğini düşünüyorum, düşünmek istiyorum. Sizlere de şunu söylemeliyim: Kitaplarınızdan, defterlerinizden başınızı kaldırdığınızda, bütün dünyanın sizi daha çok çalışmaya yöneltten bir yaklaşımı olduğu düşüncesinden uzaklaşmaya çalışın ve sevdiğiniz kendinizi ifade etmek için çaba sarf edin. Yaşantılarınızın ortak olduğunu göreceksiniz. Birinizin bir diğerinize ne kadar tanıdık meselelerle bağlı olduğunu göreceksiniz, yalnız olmadığınızı anlayacak ve güç kazanacaksınız. Bunu görebilmek de yine konuşmakla, dostane sohbet etme isteğiyle ilgili. Buna zaman ayırmaktan kaçınmayın, zamanınızın azaldığını değil, enerjinizin ve dolayısıyla zamanınızın arttığını göreceksiniz. Hatta bana kalırsa o sohbetlerde çayınızı kupayla değil, bardakla için.

SELİM SEÇKİN: İnsanı, çalıştığı yerde dişlinin yalnızca bir parçası olarak mı görüyorsunuz? Birinin bıraktığı boşluğu diğeri kolayca doldurur mu?

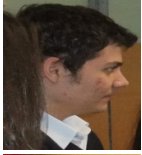
AYDIN ÜNAL: Bu sorunun yanıtı elli yıldır aranıyor ve bulunamıyor bana kalırsa. Gençler, mekanik düşündüğümüzde her örgütü, her kurumu bir makineye benzetebiliriz. Bu makinelerin işleyişinde tüm dişliler büyük önem taşır. Hizmet sektöründeki dişliler, insanlardır. Bu benzetmeye rağmen ben işin içinde "insan" olduğu sürece, "dişli" sözünü kullanmaktan kaçınmak istiyorum. Size göre dişlinin, bana göre beyniyle, ruhuyla insanın, iş yaşamında, çalıştığı kuruma ve birlikte çalıştığı kişilere göre tanımlanmış görevleri var. Her bir insan, ayrı bir işlevi yerine getiriyor. Görevlerin, rollerin, işlevlerin doğru yerine getirilmesi düzenin, sistemin işleyişi açısından büyük önem taşıyor. Burada düzen içindeki her insandan söz ediyorum elbette. Statüsü ne olursa olsun, her kişi sistemin bir parçası ve farklı oranlarda sorumluluk üstleniyor. Sistem içerisinde görevlerini yerine getiremeyenler olması oldukça doğal. Hatta sorumluluk bilinci bile kişinin algısına göre değişiklik gösterebiliyor. Bu durumda benim yaklaşımım, bir dişliyi işlemiyor ya da işleyemiyor diye doğrudan cezalandırmak yerine onun neden işlemediğini araştırmaktır. Dişli ile insan unsurunu ayıran bir şey daha var: Biz dişlide yaratıcılık görmeyiz, makine programlanmıştır ve o programa göre çalışır. İnsan devreye girdiğinde işleyiş farklılaşabilir. Biliyorsunuz, insan davranışları üzerine araştırmalar yapılıyor. İnsan davranışlarının kontrol edilip edilemeyeceği, kontrol edilebilecekse bunun nereye kadar mümkün olacağı araştırılıyor. Biz öğretmenlerimizin sekiz saatlerine el koyabiliriz. Onlara, "Öğretmenim, sabah sekizden akşam beşe kadar şu düğmeye basacaksınız" diyebiliriz. Bununla birlikte biz, o öğretmenin o düğmeye basarken ne düşüneceğini, düğmeye sürekli basmanın durağanlığından kurtulmak için nasıl pratik bir yöntem geliştireceğini bilemeyiz. Burada demek istediğim şu: Görev, sorumluluk ne olursa olsun, işin içinde insan varsa, onların yerine getirilişi biçimi farklılaşır. Her insan yaptığı işe kendi bilgi, beceri, yetenek ve yaratıcılığını katar. Hatta belki katıp katmama konusunda bile iradesini kullanır. Bazıları, görev tanımı içerisinde hareket edip onun dışında bir eylemde bulunmayı anlamsız görür. İlgisini, yeteneğini farklı alanlara kaydırmak isteyebilir ya da yaşama bakışına göre düz, inişsiz çıkışsız, sürprizsiz bir yaşam sürmek isteyebilir. Ben, bir yönetici olarak bu konular üzerine kafa yordüğümü belirtmek isterim. Görüşüm odur ki bir insan, işine, yaratıcılığını, bireysel gelişme isteğini ve insan sevgisini kattığı zaman daha verimli oluyor. Buna bağlı olarak da bu tür istekleri olan kişilerin önünü açmak gerekiyor. Bunun ilk adımı da insanları aynı işlevi yürüten makineler olarak görmemek. İnsanların zamanını satın alabilirsiniz, davranışlarını törpüleyebilirsiniz; ama bu size verimlilik olarak dönmez; aksine bu durum yeni sorunları beraberinde getirir. Kişiliğine, yaşam görüşüne doğrudan müdahalede bulunduğunuz insan, bu müdahalenin oranına bağlı olarak mutsuzlaşır ve mutsuzluk da işyerine verimlilik olarak yansımaz. Uzun sözün kısası, insan için makine ve dişli sözcüklerini kullanmaktan hoşlanmıyorum. Hele de hizmet sektöründe insan sözcüğü yerine bu kavramların yerleşmesini çok sakıncalı buluyorum.

ELİF TOPÇU: Çalışanları, yerine daha ucuza gelenini ve daha verimli olanını bulunca kapı dışarı etmek Bay Samsa'ya göre çok doğal. Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz?

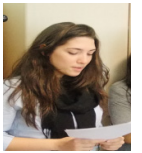
AYDIN ÜNAL: Elif, yanlış mı duydum acaba? “Kapı dışarı etmekten” söz ettin, değil mi? Bu çok ağır bir ifade oldu, bana kalırsa. Sorunu bu ifadeden çok hoşlanmadığımı belirterek yanıtlayayım. Aslında bunu yapmak iyi olur, hiç fena olmaz; ama yapamazsınız. Neden mi? Öncelikle benzer özelliklere, yeterliliklere sahip kişileri bir kurum için daha ucuza mal edemezsiniz. İkincisi, bu insanî bir yaklaşım değildir. Bu deyimî örgütlerin, kurumların dışına itmek gerekir bana kalırsa. Kapı dışarı ittiğiniz bireyin, yaşamının ana eksenini değiştirdiğinizi bileceksiniz ve bunun vicdani sorumluluğunu taşıyacaksınız. Bu, çok güç. Bütün bunlara rağmen, bir kurum, bir çalışanı ile yollarını ayırmak isteyebilir. Bu da o kurumun, vizyonu, misyonu, varlık amacı ile ilişkilidir. Kurum, bunu çok açık bir biçimde belirlemeli ve çalışanına da aynı açıklıkta sunmalıdır. Buna rağmen çalışan, ısrarla o amaçların dışında hareket etmeyi sürdürüyorsa, önce bunun nedenini sorgulamak gerekir. Çalışan bu nedenleri ortaya koymaktan kaçır, kendisine yönelen elleri sürekli geri çevirir ve amaçla uyumsuz tutumlar sergilemeyi sürdürürse; yani kasıtlı bir direnç, aymazlık gösterirse o zaman kurum, yolları ayırma kararı alabilir. Kısacası, önce kişiler için tüm yardım olanakları seferber edilmeli, bu işe yaramıyor ise bir karar alınmalıdır. Bir kurumun, gereksiz ya da “ben seni beğenmedim”, “sen daha fazla üretmiyorsun” gibi üstü örtük, öznel ve neye göre olduğu belirlenmemiş gerekçelerle çalışanın yaşamını yönlendirecek ağır bir kararı vermesinden yana değilim. Giden gittiği zaman taşıdığı üzüntüyü, öfkeyi, aldatılmışlığı, hayal kırıklığını sürekli hissedeceği gibi, kalanlar da benzer duyguları yaşayabilir, güven bunalımı içine girebilirler. Bu da yine kuruma zarar verir. Bir boşluk, başka büyük boşluklar doğurur.

SELİM SEÇKİN: “İnsanları yönetmek angaryadır. İnsan için en uygun davranış biçimi, kuralları en katı halleriyle içselleştirip ona göre yaşamaktır.” dedi Bay Samsa. Ona bir yönetici olarak katılıyor musunuz?

AYDIN ÜNAL: İnsanları yönetmek bana göre dünyanın en zevkli işi, bu konuda Bay Samsa'ya katılamayacağım, üzgünüm gençler. Aslında bu “yönetmek” sözcüğünü de biraz irdelemek gerekiyor. Biz, kişileri değil, işleri yönetiyoruz. İnsanları değiştirmek için de yapmıyoruz bunu. Meslek sahibi her insanın, hangi kurumda çalışırlarsa çalışsın, deneyimleri, meslek algısı, amaçları ve ileriye yönelik düşünceleri var. Bunların kullanım esaslarını ise kurumlar belirliyor. Biz de o esasları temel olarak işleri yönetiyor, insanlara bilgi ve tecrübelerini kullanma, mesleki hedeflerini gerçekleştirme konusunda esneklik sağlamaya çalışıyoruz. İnsanın yaptığı her işte hata, kusur, başarısızlık söz konusudur. Bu, kaçınılmazdır. Ben bütün bunlara rağmen, işleri yönetmekten büyük keyif alıyorum. Bu keyfi hissetmediğim ilk gün hangi kararı alacağımı da beni tanıyan herkes bilir. Yönetici olmak, angarya değildir. Üstelik bu her çalışanın adayı olduğu bir konumdur, bir roldür, o rolü mutlaka birileri oynayacaktır. Üstelik bana kalırsa angarya olarak görülen hiçbir işe talip olunmamalıdır. Angarya gördüğü işi yapanın, ne kendisine ne de çevresine katkısı olabilir. Siz “yönetmek” sözcüğünü kullanıyorsunuz, ben “işleri düzenlemek” diyorum. Bunun da öyle abartılması gereken bir kavram olduğunu düşünmüyorum. Zaman ve koşullara bağlı olarak yönetilmekten de yönetmekten de mutluluk duyarım. Her rolün, insana getirdiği yeni bir soluk, bakış açısı vardır. Her yeni durum insana yeni pencereler açar. Bunu böyle görmek, algılamak ve bu bakış açısını temel olarak yaşamak gerekir. Rollerle, statülerle, kavramlarla elde edilen mutluluk, mutluluk değildir. Yönetmeye bakışım budur. Bir yönetici olarak da çevremdekileri keyifsiz kılmamayı ilke edindim, çevremi keyifsiz kıldığımı hissettiğim an, gereken kararı alacağımı tahmin etmek güç değil, sevgili gençler.

BERFU ÖZTOPRAK: Sayın Müdürüm, o zaman sizin sözlüğünüzde “yönetmek” değil, “yönlendirmek” diye bir kavram var.

AYDIN ÜNAL: Elbette, sevgili Berfu. Bana kalırsa 2000'den itibaren, kurumlarda “itaate dayalı” yönetim anlayışı sorgulanmaya başlandı. Çalışanlara altından kalkamayacakları kadar görev ve sorumluluk; açıkçası angarya yükleyerek kurumlarda verimliliğin arttırılamayacağı herkes tarafından kabul görüyor. O noktada senin söylediğin gibi ben işimin, kolaylaştırmak, paylaştırmak, yönlendirmek ve desteklemek olduğuna inanıyorum. Hatta yönetmek, belki bu konularda biraz da hızlı karar alabilmektir. Meslek nedir? Bir işin yapılabilirliğinin belgesidir; meslek edinmiş her insan mesleki ehliyete de sahip demektir. Bu noktada kimse kimseye yapacağı işi öğretmek gibi bir çaba içine girmemelidir. Yöneticiler, temel prensiplere bağlı yol haritasını çizmekle yükümlü kişilerdir, kişilerin değer yargılarını denetlemek gibi bir çabaları olmamalıdır yöneticilerin. Bakış açımı anladığınızı, o nedenle de görevimi angarya olarak nitelendirmediğimi anlamışsınızdır, diye düşünüyorum.

ELİF TOPÇU: Sizce hangi özellikleri taşıyan varlık “insan”dır? “Mutlak görülen güce karşı gelen, insan değeridir” dedi Bay Samsa. Siz ne dersiniz, bu konuda?

AYDIN ÜNAL: Elif, bu sorunun yanıtı seksenlerde farklıydı, doksanlarda farklı, iki binli yıllarda farklı ve önümüzdeki yıllarda da farklı olmaya devam edecek. Bu söyleyişi sorgulanması çok ağır olabilecek bir noktaya taşımak istemesem de bazı belirlemeleri yapmam gerekiyor. Bizim gibi gelişmekte olan ülkelerde özellikle seksenlerde, acımasızlığın, duruma ve kişiye göre davranmanın, sahtekârlığın, hızlı ve kolay yoldan statü edinmenin kabul gördüğü bir iklim oluştu ve o dönemden itibaren “değer” olarak göremeyeceğimiz bu davranışları göstermeye eğilimli bir kuşak oluştu. Üstelik bu olumsuz tutumları sergilemek akıllılık olarak görülmeye başlandı. Bu biraz da paranın el değiştirmesi, sınıflar arası geçişin kıstaslarının değişmesi ile ilgiliydi. İçinde yaşadığımız dönemde de benzer eğilimleri gözlemlemek mümkün. Ben, kolayca ulaşılabilir bilgileri sunmanın dışında eğitimde davranış ve değerler eğitimi boyutunun öne çıkarılması gerektiği düşüncesindeyim. Böyle düşünen insanların arttığını da gözlemliyorum. İnsanı insan yapan, söze gelince hepimizin taşıdığımızı iddia ettiğimiz ama uygulamada gündemimizin son sırasında yer alan sevgi, saygı, işbirliği, hoşgörü, yardımlaşma gibi kavramları yaşatmamız gerekiyor. Bu da sözle, öğütlerle olmaz. Yardımsever bir insansak, ilişkide bulunduğumuz her insana, gerekli olduğu her an bu yönümüzü gösterebilmeliyiz. Olumlu özellikleri çevreye yansıtarak var olan kişiler bunlarla ilgili öğütlerde bulunan ama bunları yaşantılaştırmayan bireylerden daha anlamlı geliyor bana. Kendimizde olmayan bir duyguyu, değeri de yansıtamayız. Kendimizi sevmiyorsak başkasını sevemeyiz, kendimize saygı duymuyorsak, başkalarına saygı duyamayız, sevgi de saygı da bekleyemeyiz. Toplumumuzda hemen her yaş grubunda olumlu değerlere sahip olanların küçümsendiğini biliyorum. Önemli olan birilerinin ne düşündüğü değil, bizim başımızı yastığa koyduğumuzda kendi vicdanımıza ne söylediğimiz. İnandığımız değerlerden başkalarına şöyle ya da böyle görünmekten çekindiğimiz için vazgeçiyorsak toplumu, çevreyi değil, kendimizi sorgulamalıyız. Olumsuzluğun parçası olmaya basiretsizliğimiz nedeniyle itiliyorsak, olumlu davranışlarla karşılaşmıyoruz diye şikâyet etmek boşunadır. Güçlü olan, kararlarını kendisi alan ve kendine güvenen kişiler, yaşamlarını da kendi değerleri doğrultusunda biçimlendirirler. İnsanlık görüntüyle değil, öyle belirlenir. Ben bize öğretilen, kazandırılan geleneksel değerlerimizden vazgeçmekten yana değilim. Size gün içerisinde gözlemlediğim bazı davranışlardan söz etmek isterim. Bazen arkadaşımızın yanından geçiyorsunuz, ona görev duygusuyla “nasılsın” diyorsunuz, ama yanıtı duymadan ilerlemiş oluyorsunuz, arkadaşınız “kötüyüm” dediğinde bile arkanızı dönme gereği duymuyorsunuz. Bu nasıl bir acımasızlıktır? Bunun neresi insanlıkla bağdaşır? Kolej Sokağı’nda bir arkadaşınız yalnız, ağlıyor. Bazen kimse ona ne olduğunu sormuyor. Gördüğümüz yalnızlıkların, acıların, çaresizliklerin, mutlulukların ve neşenin bir parçası olamıyorsak bizim sizin dediğiniz gibi “dişli”den ne farkımız kalır?

ZEYNEP SEVGİ FERT: İnsan olmak başkalarının acılarına ve mutluluklarına duyarlı olmak demek, diyorsunuz. Hastalık, insan olma durumuyla ne kadar ilişkili sizce? Bay Samsa’nın dediği gibi insan, çalışan “hastalanmamalı” mıdır?

AYDIN ÜNAL: İnsan, çalışan, hastalanmalıdır. Tabii yeni dünya düzeni, bunu kabul etmekten yana değil, biliyorum. Çok açık söylüyorum: Hastalanmak da ağlamak da gülmek de insanca durumlardır. İnsanlar hastalanmıyorsa ortada bir sorun, bir gariplik vardır. Çalışan insanın kimi zaman “ben bu gün kendimi iyi hissetmiyorum, şu işi yapmak için hazır değilim” diyerek kendine bir yarım gün ayırmak istediğini belirtmesi bence en doğrusudur. Biz yöneticilerin görevi de bu samimiyeti, iyi niyet ortamını yaratmaktır. Ben, hasta arkadaşımın o gün verim almanın güçlüğünün bilincindeyim. Sizler, okul personelinin size ne güç koşullarda hizmet vermeye çalıştıklarını göremeyebilirsiniz. Ben buradan söyleyebilirim ki rahatsızlanıp, revirde tedavi altına alınıp ders zili çaldığında sınıfına dönen çok öğretmenimiz vardır. Bu bir yönetici açısından çok hoş bir durum aslında: İşler aksamıyor, herkes canla başla işinin başında olmak için çabıyor, kimse öğrencilerinin ders kaçırmasını istemiyor. Dinlenmesi için evine zorla gönderdiğimiz arkadaşlarımız var. Açık söylüyorum ki diğer taraftan da bu durum beni düşündürüyor. Hasta hasta, ayakta geçirilen bir gün, ertesi gün insanı daha da verimsiz kılmaz mı? Doğal bir süreç olan hastalık, benim bakış açımla verimlilik kaybı yaratmıyor. Önce sağlıklı birey, aile ve toplum, sonra iş ve verimlilik diye düşünüyorum. Yeni dünya düzeni bunu kaldıracabilir mi? Biz, bize bunu dayatan acımasız bir dünyada mı yaşıyoruz? Belki; ama biz kurum olarak acımasız bir düzenin parçası olmayız, gençler. Bunu yalnızca okul personeli açısından değil, öğrenciler açısından da aynı şekilde ele almak gerekiyor, diye düşünüyorum.

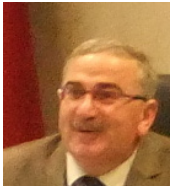
BENAN GÜRBÜZ: Hastalık durumunu doğal bir süreç olarak nitelendiriyorsunuz. Peki farklılıklarımız konusunda ne düşünüyorsunuz? Farklı olmak da doğal bir durum değil midir? Bunu size derste izlediğimiz bir filmden yola çıkarak sormak istiyorum. Balyoz adlı bir Yugoslav filmi var, belki bilirsiniz, yazarımız Onat Kutlar, aynı adla bir deneme yazarak bu filmin öyküsünü anlatmış. Film bir civciv fabrikasındaki sıradan bir günü anlatıyor; "çağdaş" yöntemlerle her gün binlerce civciv üreten bir işletmede, üzerinden binlerce civcivin geçtiği geniş bir bandın iki yanında robotlaşmış, seçici kadınlar duruyor ve "sağlam" civcivleri ayırıyorlar. "Bozuk", sakat ve ölü civcivler bantta bırakılıyor ve az ileride yumurta kabuklarıyla karışık olarak bir büyük varile dökülüyorlar. Bandın üzerinde sapsarı civcivler, yaşamak için titreyerek seçilmeyi bekliyorlar. Birden bir kara civciv görünüyor bantta. Sapaşğlam; ama "kurala uygun değil". Acımasız, duyguları körelmiş eller, iterek bant üzerinde bırakıyorlar onu. Yürüyen bant, civcivi uçuruma götürmekte... Civciv, kurtulmak için geriye doğru hızla koşuyor. Eller yeniden itiyor onu. "Sen kuralları bozuyorsun. Git..." der gibi. Bu umutsuz çaba, küçük civciv yumurta kabukları ile birlikte varile düşünceye kadar sürüyor. Sonra üstüne, düzenli aralıklarla bir balyoz iniyor. Sonra avluda, arabalara yüklenmek için bekletilen varillerden birinde kimsenin fark etmediği bir kıpırtı gösteriliyor; Siyah civciv, yumurta kabuklarının arasından başını çıkarıyor, varilden atlıyor ve güneşe uzanan aydınlık bir yolda koşmaya başlıyor. Sizce toplum, farklı olanı yok etmek için elinden geleni yapma noktasında her zaman acımasız mıdır? Sizin "siyah civciv"lere yaklaşımınız nedir?

AYDIN ÜNAL: Maalesef evet Benancığım. Biz, kültür olarak farklılıklara hoşgörülle yaklaşmak konusunda aşama kaydedemedik. Bunun temelinde de bence alışkanlıklarımız, önyargularımız yatıyor. Alışkanlıklar işlerimizi kolaylaştırır, biz de bu nedenle onlardan vazgeçmemek için direnç gösteririz. Kalıp yargularımız arttıkça da bu kalıpların dışında kalanları görmek, duymak istemeyiz. Bizim, inançlarımızı, değer yargılarımızı, yaşama bakışımızı yeniden sorgulamamıza neden olacak her yeniliği reddetme eğilimimiz vardır. Tabii burada farklı olandan ne anladığımız da önemli. Açıkçası, bununla kastedilen aşırılık ise, ona ben de tepki gösteririm; çünkü aşırılıklar bir başkasının haklarını kısıtlamaya, duygusal tacize yönlendirebilir kişiyi. Aşırıya kaçan her davranış, bireysel ve kurumsal bağlamda risk ve tehlike içerir. Önemli olan, siyah civcivi, belki de kenara itilmişlikten kaynaklanan aşırılığa yönelmeden, varile düşmekten kurtarmaktır. Belki de onu itilmişlikten kurtarmak yeterli olacaktır. Toplumumuzda farklı olanı desteklemek de güçtür, biliyorsunuz. İnsanların farklılıklara bakışı da değişik değişiktir. Farklı olanı güzel buluruz, örneğin herkes mavi gözlü olsa mavi gözü güzel bulur muyduk, emin değilim. Diğer taraftan da farklı olanı dışlarız. Belki de ondan korkarız. Sorunsuz yaşama arzumuzdan dolayı, farklıları sorun çıkarma potansiyeli olan kişiler olarak gördüğümüz için, onlara tahammül edemeyiz belki de... Gördüğünüz gibi bu konuda benim de kafam biraz karışık. Farklı olanlar, haz, mutluluk veriyorsa, yaşama renk, anlam katıyorsa onları çoğaltmalıyız diye düşünüyorum; ama bunun güçlüğünü de biliyorum. Bu filmdeki siyah civciv çok şanslıymış, varile düşmüş; ama sağ kalmış ve güneşe doğru koşabilmiş. Keşke tüm siyah civcivler o kadar şanslı olabilseler.

BERK ARDA YURDAĞUL: Sayın Müdürüm, o civciv de bireysel başarısı ve şansın yardımıyla yaşama tutunabilmiş. Onu kurtaran toplum ya da içinde bulunduğu çevre değil. Demek istiyorum ki sizin de söylediğiniz gibi, yaşamın bizi baskılayan, sınırlayan, kimi zaman dışlayan yanından ancak kendi çabamızla, şansımızla uzak durabiliriz.

AYDIN ÜNAL: Ben de böyle düşünüyorum. Her sorun bireyin kendisinde çözülüyor. Farklı olanlar da her zaman o siyah civciv kadar şanslı olamayabiliyor. İnsanların şablonları var. Öğrendikleriyle, gördükleriyle karşılaştırarak değerlendiriyorlar yeni durumları. "Biz çocuklarımızı böyle yetiştirmedik. Bizi böyle yetiştirmediler. Bu ortamda böyle davranılır, böyle davranılmaz." diye düşünüyorlar. Belki de o farklı olanın cesaretine sahip olamadıkları için, kendilerini yetiştiren koşullardan öç almak istiyorlar. Bekliyorlar ki herkes kendi geçtikleri yoldan geçsin, hatta deyim yerindeyse, biraz burnu sürtülerek geçsin. "Gördünüz mü böyle olmaz demiştim" demenin hazzına ulaşma umuduyla yaşıyorlar. Gün geçtikçe öfke biriktiriyorlar. Bu, yanlış elbette. Bu, kişinin kendi eksikliğinden kaynaklanan bir düşünce tarzıdır. Konuyu bize getirirsem, şunu da sizinle paylaşmak isterim. Biz kendi aramızda konuşurken çoğu kez "eski öğrenciler böyle değillerdi, bunu yapmazlardı, böyle davranırlardı" sözlerini sarf ediyoruz. Bu sözlerde hem özlem hem sitem gizli. Biz de zamanın ruhu olduğunu unutuyoruz. "O zaman öyleydi, şimdi böyle, bu durumda adımlarımızı nasıl atalım" demekte biraz geç, bazen çekimser kalıyoruz. Eski öğrenciler, sizlerin yaptığı gibi müdür odasına gelip bu tür sorular sormazlardı ya da soramazlardı.

Şimdi siz, benim karşımda çok da önemli konularda düşüncelerinizi ortaya koyabiliyorsunuz, benimle bunları tartışacak birikime, donanıma da sahipsiniz. Ben bundan mutluluk duyuyorum. Belli kurallar çerçevesinde sorgulayan, eleştiren, çözüm üreten, bilgi sahibi olarak fikir yürüten gençler görmek istiyorum. Kimsenin ne düşündüğünü bilmediği, tüm işlerini kapalı kapılar ardında yürüten bir kişinin saygınlığını taşımak istemiyorum. Bu noktada da farklı bulduğum kişileri çoğaltmaya, desteklemeye çalışıyorum. Zaten toplum farklı olanın aşırılıkları da varsa onları törpülemek için ne gerekiyorsa yapıyor, hiç değilse bizler elimizden geldiği kadar bu yok etme politikasıyla mücadele edelim.

BERK ARDA YURDAKUL: Biz, derslerde tartıştığımız konuları bugüne getirip öğretmenlerimizle, büyüklerimizle, onların deneyimlerini dinleyerek daha iyi özümseyebiliyoruz. Bu nedenle bugün buradaki varlığımız çok anlamlı. Ben, konuyu hastalık, farklılık noktasından biraz uzaklaştırıp makineleşme boyutuna getirmek istiyorum; çünkü yeni dünya düzeni içerisinde insanı belki de en çok huzursuz eden kavramlardan biri bu. Size, izninizle, bazı alıntılar sunarak bu konudaki görüşünüzü almak istiyorum:

Nermi Uygur, *Önemli olan insanı teknikleştirmek değil, tekniği insanla uyumlulaştırmak* tır demiş.

Ürettiği modeller, o günlerin teknik imkânları sebebiyle siyah olan Ford, bu konuda şu yorumu yapmış: *“İstedığınız renk otomobil kullanabilirsiniz; tabii siyah olması şartıyla.”*

Ali Şeriatî “Makineleşme öyle bir mekanizmaya sahiptir ki devamlı piyasanın eritebileceğinden daha fazla mal üretir. Sonuçta herkesin aynı ürünleri kullanmasına sebep olur. Hatta bütün insanlar aynı tip tüketimin parçaları haline gelirler. Bu sahteleşme ve standartlaşmanın devrimidir.” demiş.

Marcuse sahteleşmiş, standartlaşmış insanı anlattığı kitabına “Tek Boyutlu İnsan” adını vermiş. Sınıfta izlediğimiz ‘Modern Zamanlar’ filminde Charles Chaplin’in tiplemesi, fabrikada üretim bandının bir unsuru olmayı eline yüzüne bulaştıran yeni insanı eleştirel bir gözle yansıtır. Demiryolu ile üç aylık yolu üç saatte kat edebileceğini öğrenen Çinli ‘Peki kalan vakitte ne yapacağız?’ sorusunu yöneltmiş.

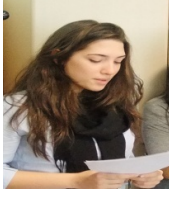
Guenon, ‘Modern Dünyanın Bunalımı’ adlı eserinde “İnsanlar sanki bugün daha hızlı araçlar kullanıp çok daha karmaşık ve çalkantılı bir hayat yaşadıkları için daha mı mutludurlar? Hiçbir gerçek mutluluk dengesizlikle bir arada bulunamaz. Üstelik insan ne kadar çok şey isterse o kadar çok şeyden yoksun kalacak, o kadar mutsuz olacaktır. Modern uygarlık bütün çabasını suni ihtiyaçları çoğaltma yönünde kullanıyor gibidir.” sözlerini sarf etmiş.

Yine Nazım Hikmet’e ‘Makinalaşmak’ şiirini yazdıran gerçeklik “sanayi sonrasında insanın durumunu” gözler önüne sermek.

Biliyorum, biraz üst üste geldi ama bu alıntılar aslında benzer bir durumu yansıtıyor. Bu sözleri nasıl yorumluyorsunuz?

AYDIN ÜNAL: İçinde yaşadığımız çağ teknolojinin, makineleşmenin günden güne hızlı ilerleme kaydettiği baş döndürücü bir çağ. İnsanoğlu zor bir süreçten geçiyor. Bir yandan teknolojiyi izlemek, onun gerisinde kalmamak istiyor, diğer yandan onun esiri olmamaya çalışıyor. Birçok kişi de bu esarete çoktan kapılmış gidiyor. Günümüzde her an her yerde bizlere yaş grubu ayırt edilmeksizin bir şeylerin eksikliği hissettirilmeye çalışılıyor. Pazarlama stratejileri geliştiriliyor. İnsanlara, belli bir teknolojik ürüne sahip olmazlarsa mutlu, hatta değerli olamayacakları düşüncesi pompalanmaya çalışılıyor. İçimizdeki boşluğu, satın alarak, sahip olmanın anlık zevkini yaşayarak doldurabileceğimiz düşündürülüyor. Ne var ki sahip olmak, doyum, mutluluk ve kalıcı bir huzur getirmiyor. Bunu görmek lâzım. Bir eğitimci olarak şundan çok rahatsızlık duyuyorum: Bugünün insanları, çok hızlı bir şekilde bir şeye sahip olmanın mutsuzluğunu yaşıyor. Benim gönlümden geçen, insanın her yaş döneminde belli şeylere sahip olmanın hazını yaşamasıdır. Bir insanın, bir nesneyi elde etmek için çaba harcaması, sahip olunan nesneyi daha değerli kılar.

BERFU ÖZTOPRAK: Berk Arda'nın okuduğu metne geri dönmek istiyorum. O, "İnsanlar ne kadar çok şey isterse o kadar çok şeyden de yoksun kalacak ve o kadar da mutsuz olacaktır" dedi. Size yıllar öncesinden Yunus'un dizelerini seslendirmek ve özellikle de bir dizeyle ilgili yorumunuzu almak istiyorum.

"Kemdürür yoksulluktan nicelerin varlığı/ Bunca varlık var iken, gitmez gönül darlığı
Batmış dünya malına, bakmaz ölüm haline /Ermiş Karun malına, zehi iş düşvarlığı
Bu dünya kime kaldı, kimi berhudar kıldı/Süleyman"a olmadı, anın berhudarlığı
Süleyman zembil ördü, kendi emeğin yerd /Anınla buldular anlar Peygamberliği
Gel imdi Miskin Yunus, nen var Hakk"ka harc eyle /Gördün elinden gider, bu dünyanın varlığı"
Yunus'un şiirinde "Bunca varlık var iken, gitmez gönül darlığı" dizesiyle ilgili ne söylemek istersiniz?

AYDIN ÜNAL: Sen ne söylemek istersin Berfu? Hiçbir şey kalıcı değil. İyilik de kötülük de zenginlik de fakirlik de mutluluk da mutsuzluk da... Ben sahip olduklarımızdan da mutlu olarak yaşamamız gerektiğine inanıyorum. Sahip olduklarımızın çokluğuna, niteliğine, başarımıza, statümüze bakmadan sade bir yaşam sürebileceğimize inanıyorum.

BERFU ÖZTOPRAK: Yunus Emre bu sözleri yıllar önce söylemiş. Günümüzde hâlâ aynı konuları tartışıyoruz. Üstelik var olanla mutlu olunup olunamayacağı yalnızca bizim toplumumuzun değil, tüm toplumların tartıştığı bir konu. Bunun nedeni nedir sizce? İnsanlığın yarattığı sistemlerin beklentisi mi devreye giriyor burada, sahip oldukça mutlu olma, değerli olma düşüncesine bu kadar kapılmamızın nedeni nedir? Bu düşünce zinciri kırılmaz mı, değiştirilemez mi?

AYDIN ÜNAL: Bu düşüncenin bireysel temelde değiştirilebileceğini düşünüyorum. Üstelik de sistemin içinde kalınarak değiştirilebileceğine inandığım bir yaşam sürüyorum ben. Hızla değişen, küreselleşen bir dünya var bizim dışımızda, o dünyanın merkezinde bireysel benlik anlamında biz yokuz; ama sonuçta insan unsuru var. İnsanlığın gideceği yönü, rotayı bizim çizme şansımız yok; ama çizilen, sizin söylediğiniz biçimiyle 'kurulan' o düzende hangi noktada duracağımızı belirleme şansımız var. Ben bizim dışımızdaki dünyayla içimizdeki dünyanın dengesini kurma becerisinin kuşaktan kuşağa aktarılmasıyla, dışlinin bir parçası olmadan verimli mutlu bir yaşam sürebileceğimize inanıyorum. Ya da bunu başaran bireylerin ve ailelerin daha sağlıklı bir yaşam süreceğini düşünüyorum. Bunu yapmam ne kadar mümkün? Ben bunu başaran ailelerin de bireylerin de olduğunu görüyorum. Kendimiz dışındaki dünyayı değiştirmek düşüncesi bana sağlıklı gelmiyor. Doğru olan, "benim dünyam nasıl olmalı, dış dünyayla iç dünyamın dengesini nasıl kurmalıyım" gibi bireysel soruların yanıtını aramak. Bilimin, teknolojinin baş döndürücü bir hızla ilerlediği günümüzde bunlara kayıtsız kalma şansımız yok. Her yeni ürünün sahibi olarak mutlu, başarılı olacağımızı düşünmek anlamsız; çünkü bu mümkün değil. Günün sağlıklı, huzurlu, mutlu geçmiş olmasından dolayı mutlu olmaksızın oldukça kolay. Bu da belirli bir olgunluk gerektiriyor. Özetle, her şey bireyde başlıyor bireyde bitiyor.

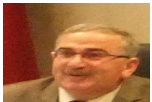
BERK ARDA YURDAĞUL: "Tüketim, sevgi, emek ve yaşamın anlamı" sözlerini bir araya getirerek nasıl bir tümce kurmak istersiniz?

AYDIN ÜNAL: Sevgiyi tüketmezsek yaşamın anlamına varabiliriz.

BERK ARDA YURDAĞUL: Burada "emek" sözcüğünün yeri ne olmalı sizce?

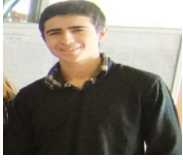
AYDIN ÜNAL: Emek olmadan sevgi olmaz. Arkadaşınıza "seni seviyorum" diyorsanız arkadaşınız onu yaşamında görmek zorunda. Herkes ülkesini seviyor; onun gelişmesini yeterince istiyor mu? Hâlâ fakir toplumlardan biriyiz. Herkes arkadaşını seviyor; ama arkadaşının iyi gününde tatilde oluyor; kötü gününde onun semtine bile uğramıyor. Sevgi sözünün emekle pekişmesinden yanayım. Sevgiyi tüketmeyeceksiniz, zedelemeyeceksiniz, ona emek vereceksiniz, hem kendinize hem başkasına mutluluk alanı yaratacaksınız. Mutlu olunan dakikalar ve saatler yaratacaksınız.

BERK ARDA YURDAĞUL: Yaşamın anlamını da bu kısa sürelerde aramak gerekir, sanırım.

AYDIN ÜNAL: Elbette. Sürekli bir mutluluk ya da mutsuzluk hali yoktur. Değerleri yaşatmak, insanlardan beklentilerinizin karşılığını görmek için önce siz o değerleri yaşamalısınız. Sözde değil, özde saygılı, sevgi dolu, hoşgörülü, içten olmalısınız. Ben, gününbirlik yoğunluk içinde arkadaşlarımın gözündeki rengi, duruşu, öğrencinin gözündeki tabloyu okumaya çalışıyorum. Okul içerisinde gördüğüm her kişinin gündeminde olan konuyla ilgili bilgi almaya çalışıyorum, onun yaşamını yakından ilgilendiren bir konunun gidişatını bilmek istiyorum. Olumsuzken olumluya dönen gelişmeleri öğrendikçe, sıkıntılarımı unutuyorum. Bunun temelinde yine emek var. Yaşamına değen her insanın ne düşündüğünü, ne hissettiğini, ne planladığını, ne ile baş ettiğini bilmek istemek, kişinin yine kendisine bağlıdır. Bunlara 'bana ne deyip' geçmek de kişinin elindedir. O zaman insanlar da onun önem verdiklerini, isteklerini, beklentilerini görmüyor diye şikâyet etme hakkı yoktur. Uğruna emek harcamadığımız değerler kök salmıyor, yeşermiyor. İşte o nedenle dostane sohbetler önemli. İçtenlikle, yalınlıkla, her yerde iki sözü paylaşabilmeli insanlar. Bu insana yük getirmez, zaman kaybettirmez. Paylaşmakla mutlu olan insanın da verimli olacağını kestirmek güç değildir.

BERK ARDA YURDAĞUL: Biz tüketim odaklı yaşıyoruz sanırım. Sevgiyi de bilgiyi de kolayca tüketmeye bakıyoruz. Paylaşımları zaman kaybı olarak değerlendiriyoruz. Size göre eşyaları tüketme noktasında savurgan mıyız ya da siz dedelerimizin evlâdiyelik kavramına hala inanıyor musunuz?

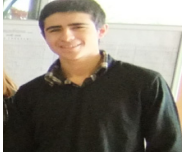
AYDIN ÜNAL Dostane sohbetlere katılmayı olumlayan Aydın Hoca'nın evlâdiyelik kavramı ile ilgili düşüncesi belli. Keşke evlâdiyelik olanlar sizlere de aktarılabilse de sizler de ilerde evlerinizin mümtaz bir köşesinde onlara yer açabilmeniz. Ben, eşyaların dili, ruhu olduğuna inanıyorum. Eskiye merakım da vardır, bunu da paylaşmış olayım. Antikacılık düzeyinde değil bu merakım; ama eskiye değer veriyorum. Eskinin bir şeylerin simgesi olduğunu, yaşanmışlıkları aynı tazelikte taşıdığını düşünüyorum. Evde, eski eşyalara ayrılan bir bölüm var ise, oraya geçtiğinizde başka bir dünyayla buluşacağımıza inanıyorum. O eşyalar, bir dönemi, belki yaşamımızda fiziksel varlığıyla yer almayan kişileri anımsatıyor. Evladiyelik kavramına kültürün kuşaklar arası aktarımı açısından da önem veriyorum. Toplum olarak geleneklerimize, göreneklerimize, geçmişimize, tarihsel mirasımıza çok önem verdiğimiz dile getiriyoruz; ama ne yazık ki Batılılar bu anlamda değerlerine daha fazla sahip çıkıyorlar. Bizim gibi ulusların, evlâdiyeliklerinin yok edilmesine ses çıkarmama eğilimini anlayamıyorum. Yetiştirdiğimiz kuşakların iki yüz yıllık tarihine yabancı olmasını da sorgulamak gerekiyor. Eski yazı ile yazılmış bir kitabın ne olduğunu bile anlayamayan çocuklarımız var. Diğer taraftan Batılılar, bu dili, kültürü merak edip bunu kolayca öğrenebiliyorlar. Bir kitabı alıp ülkelerine taşımaları da çok güç olmuyor; çünkü onun değerini bilen ne yazık ki çok az. Biz ilgisiz bir toplumuz, anlık gereksinimlerimizi giderebilmenin peşindeyiz, bir konuya merak duymuyoruz. Araştırmayı, neden aramayı sevmiyoruz, sabırsız davranıyoruz. Bu kolaylığımızdan ve umursamazlığımızdan kurtulmamız gerekiyor.

SELİM SEÇKİN: Her gün reklamlar aracılığıyla bizim bir sürü gereksinimimiz olduğu dayatılmaya çalışılıyor. Bir havayolu şirketinin dergisindeki reklamlardan örnek vermek istiyorum. Köpek tırmanma merdiveni, mangal damgalama demiri, nano-uv temizleyici, köpek izi sürme aleti reklamı yapılıyor. Bunlar belki çok uçtaki örnekler; ama bir ürünü önce yadırgayıp sonra kullanmaya başladığımızı da inkâr edemeyiz. Siz bu durum hakkında ne düşünüyorsunuz? Bize gerekli olduğu dayatılan eşyalardan kaçmamız ne kadar doğru? Buna bağlı olarak siz telefonunuzu eskimeden değiştiriyor musunuz, bilgisayar ve internet olmadığında sıkıntı duyuyor musunuz?

AYDIN ÜNAL: Bizim dışımızda planlanmış, kurgulanmış bir dünya olduğu kesin. Sanayileşme, makineleşme gündemde oldukça üretmeden tüketme, eskitmeden değiştirme alışkanlığının yaygınlaşacağını kestirmek güç değil. Günümüz dünyası ihtiyaçlar yaratma konusunda çok başarılı. Bence insana sunulacak ürünlerin tasarımında 2020 bile planlanmış durumda. Bunların üretiminin, sunumunun önüne geçilebilir mi? Kitle olarak çok zor. Bireysel önemlerle ise geçilebilir. Üretilen şeylerin gerçekten ihtiyaç olup olmadığı konusunda ciddi bir zihinsel analiz yapmak gerekiyor. Alışveriş merkezlerinde çalınan müziğin, renklerin, yerleri temizlemek için kullanılan temizlik malzemelerinin, raflara yerleştirilen ürünlerin düzeninin bile insanı tüketmeye zorladığı biliniyor. Bazı uzmanların, “alışverişe giderken liste yapınız, listenin dışına çıkmayınız, açken kesinlikle alışverişe çıkmayınız” yaklaşımı da bu bilgiye dayanıyor. Ben yine kararın kişinin kendisinde olduğuna inanıyorum. Bize ihtiyaç diye sunulan ürünleri almanın da çoğu zaman savurganlık olduğunu düşünüyorum.

BERK ARDA YURDAĞUL: Size katılıyorum, tüketimin sonu gelmiyor, insanın her zaman daha hoşuna gidebilecek ürünler çıkıyor, insan da kendini sınırlandıramazsa tüketimin, nesnelerin oynacağı haline geliyor.

AYDIN ÜNAL: Üstelik insan, bu konuda tedbiri hep kendi dışında arıyor. “Eğitim sistemi bozuk, devlet düzeltsin”, deniyor. “Eğitim sisteminde sorunlar var, kurumlar kendi çözüm önerilerini ortaya koyarak bunları aza indirgeyebilir” demeyi öğrenemedik hâlâ. “Dünya böyle yaşıyor, üretiyor, ben üretilenlere sahip olmazsam, dünyanın gerisinde kalırım” diye düşünülüyor. Sahip olunanlar saygınlık, statü göstergesi gibi algılanıyor. Bunu en çok da sizler hissediyorsunuz. Açıkça söyleyeyim, ben cep telefonlarının, i-podların, kulaklığa bağlı yaşamların ilerde sizi büyük tehlikelerle karşı karşıya bırakacağını düşünüyorum. O zaman çözüm nedir? Yasaklayalım ve bitsin. Olur mu? Bu sorun, yasaklamalarla çözülemez. İlerde siz de çocuklarınızı yasaklamalarla eğitmeyi düşünmeyin. Üstelik 2020’lerde çok daha cazip, moda, ihtiyaç gibi görünen ürünler karşımıza çıkacak. O ürünleri alma, kullanma konusunda ben bireysel gelişmişliğin, doyumun, olgunluğun önemine inanıyorum. Dünya, sayısız pazarlama tekniğiyle bize ulaşmaya çalışacak ama iş bizde bitiyor. Teslim olmayacak olan bizleriz. Sunulan her yemeği yemek zorunda mıyız? Açsak yemek yeriz, aç değilsek reddederiz. Burada sanılmasın ki teknolojiye karşı duralım diyorum, ama anahtar sözcük ‘ihtiyaç’ bana kalırsa, ölçüt o. Çağımız iletişim çağı deniyor; ben bu iletişimin yüz yüze olmasından yanayım. Yüz yüze iletişim, içimizdeki boşlukları yok etmenin tek yolu. Teknolojik ürünlerin kullanımının, insanın insanla bire bir iletişiminin önüne geçmesini hiç istemem. İnsanlar hep üretecek, insanların ihtiyacı hep sınırsız olacak; ama ihtiyaçlara sınır koymak da insanın elinde olacak. Kendimi önemli, saygın göstermek için cep telefonunun en üst modelini kullanıyor musunuz dersiniz, hayır derim. Benim için cep telefonu bir iletişim aracı olmaktan başka bir anlam ifade etmiyor. İnsan, insan oluşuyla zaten değerlidir. O değeri, kullandığınız cep telefonları, arabalar, sahip olduğunuz ürünler belirmemelidir. Sizlerin bu olgunluğa erişmesi ülkemiz açısından bence çok önemlidir. Karamsar mıyım? Değilim; ama karamsarlığa düştüğüm anlar olmuyor değil.

BERFU ÖZTOPRAK: Size son soruyu yöneltmek istiyorum. Sizce biz toplum olarak çağdaşlaşmanın neresindeyiz?

AYDIN ÜNAL: En zor soruyu sona mı sakladınız Berfu Hanım? Bu konu konuşmakla bitmez. Ben, tarih öğretmeni kimliğimle bu konuyu sınıflarımda da tartışıyorum. Biz Türkler, 300 yıldır siyaseten bir çağdaşlaşma çabası içindeyiz. Tanzimat’la beraber edebiyata yansıyan bir çağdaşlaşma olduğunu sizler de biliyorsunuz. Türkiye bence ürünlerde çağdaşlaştı; ama özde çağdaşlaşmanın kenarından bile geçemedi. Çağdaşlaşmanın tanımında sorun yok. Çağa uygun davranacaksınız, yaşayacaksınız, çağın gelişmelerinin dışında durmayacaksınız. Bir de işin manevi yönü, değerler bölümü var. Bunu çağdaşlaşma kavramının neresine oturtmak gerekiyor?

BERFU ÖZTOPRAK: Tüketme konusunda “çağdaşlaştık” ama insanlık anlamında değil mi demek istiyorsunuz?

AYDIN ÜNAL: Elbette. İnsanın insanı dinleyebilmesi, anlayabilmesi çağdaşlaşmadır bana kalırsa. Çağdaşlaşma bireyden başlar. Bireylerin çağdaşlaşmasıyla toplumlar çağdaşlaşır. Biz otuz kişilik sınıfımızda birbirimizi anlamayacağız, birbirimizi dinlemeyeceğiz, 45 dakika demokratik bir ortamı yaşamayacağız, yaşayamayacağız, 220 kişilik koridorda demokratik bir ortam yaratacağız, 2200 kişilik bir okulda demokratik bir ortama ulaşacağız. Bu mümkün müdür sizce? Çağdaşlaşma konusunda zihniyeti değil, hazır ürünleri almakta çok başarılıyız. Ben, çağa, insanlığa katkıda bulunma noktasında ülkemizin istenen mesafeyi kat ettiğine inanmıyorum. Bunun doğal sonucunun da beyin göçü olduğunu görüyorum. Çağdaşlaşma arzusu içinde olan gençler, bu arayışlarına ne yazık ki ülkemizde yanıt bulamıyorlar. Yurtdışına gönderdiğimiz öğrencilerimiz var, umarım, siz de gideceksiniz. O öğrencilerimin ülkemize en kısa zamanda dönme isteği içinde olduğunu görerek de mutlu oluyorum. Evet, gideceksiniz, çağdaş dünya, bilimde, sanatta nerede, öğreneceksiniz; ama sonra kendi ülkenize öğrendiklerinizi taşıyacaksınız. Bu sizin sorumluluğunuz. Hazır ürünlerle çağdaş birey yaratılmaz, tüketen birey yaratılır. Yalnızca bilgili olmak da yetmiyor. Birbiriyle konuşmayan, konuşamayan, birbirinin yardımına koşamayan, kalabalığın içinde yalnız insanlar çoğalıyor. Bu durumunu fark edip yardım isteyenler, patlamaya hazır bir bomba olmaktan uzaklaşıyor. Kendini ifade edemeyenler de ne zaman patlayacağı bilinmeyen bombalar olarak içimizde yaşıyorlar. İnsan kendini ifade etmekten neden kaçınır? Yargılanmaktan korktuğu için. Yargılanmaya alışık olduğu için. Bu da ileri demokrasi anlamında eksiklerimiz olduğunu gösteriyor. Tarih öğretmeni kimliğimle bazı bilgiler de vermek isterim. Biliyorsunuz ki 1830 sonrasında Tanzimat ile başlayan süreçte Batı’ya öğrenciler gönderiyoruz. Tarihçiler, 1950’lerde Japonların da Batı’ya eğitim almak için gönderildiklerini yazıyor. İlginç olan şudur ki; Japonların gönderdiği öğrenciler mühendis, teknisyen olarak ülkelerine dönerken, bizimkiler edebiyatçı olarak dönüyor. Şimdi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü başkanımız bana bakıyor, belki kızıyor; ama bu durum bile bana göre, bizim bilim ve tekniği çok da sevmediğimizi gösteriyor. Bilim yukardan gelmeyecek, birilerinden öğrenilecek, öğrenmeye bir yerden başlanacak. Bu süreci başlatanlar niye siz olmayasınız? Gelecek dünyayı kendiniz adına siz çizeceksiniz. Size çok büyük iş, sorumluluk düşüyor. Çağdaşlaşma yolunda taklitçiliğe kaçıldığı için mi başarısız olundu, kolaycılık seçildiği için mi yoksa çağdaş insan olmayı tercih etmediğimiz için mi, bilemiyorum. Bunu da tartışmak gerekir. Bilimsel düşüncenin temelinde karşıt görüşleri göğüsleyebilmek yatıyor. Bizde hemen “olmaz” deme huyu var. Bu nedenlerle üç yüz yıldır süren çağdaşlaşma çabalarımızın devam edeceğini kestirmek güç değil. Bizim dışımızdaki dünya uzaya yerleştiğinde biz de “çok şükür demokrasiyi yerleştirdik”, diyorsak anlamlı bir süreç yaşamış olmayız, gençler. Bunun adına geri kalmışlık denir.

BENAN GÜRBÜZ: Japonya ve Osmanlı örneğini verdiniz. Bence bizim öğrencilerimizin mühendislik, tıp alanında aşama kaydedememeleri, kendilerinden değil, Osmanlı’nın ileri görüşlü olmamasından kaynaklanıyor. Devlet, gelişmelerin gerisinde kalmasaydı sanayi gelişir, halk zenginleşir, bilim de sanat da gelişirdi. Sonuçta, sanatla kafası rahat insan ilgilenir.

AYŞE YILDIZ: O dönemde Batı’ya gönderilen aydınlar da bir boşluğu doldurdu. Batı’da sanayi devrimi biliyorsunuz en son geldi. Aydınlanma yaşandı, sonra sanayi gelişti. Osmanlı’da o dönem, sanatta, edebiyatta büyük bir açlık da vardı. Fransa’da milliyetçilik akımı yerleşmiş, demokrasi konuşulmaya başlanmış, halk özgürce düşüncelerini ifade etmeye başlamış; ama Osmanlı, ümmet toplumu olduğu için, bizim aydınlarımız bu kavramlara yabancı kalmış. Dolayısıyla bu kavramları merak etmişler, onları yerleştirme heyecanına kapılmışlar.

AYDIN ÜNAL: Haklısınız, Benan'ın bu çıkışı da gençlerimizin merak duygusu da beni çok etkiliyor. Onlara şunu da söylemek istiyorum: Devletleri ve bireyleri benzer düşünmek durumundayız. 25 yıllık meslek yaşamımda, insani özellikleri oturmuş; sevgide saygıda kusur etmeyen, belli kuralları içselleştirmiş hiçbir gencin, öğrenim yaşamında başarısızlık, disiplin sorunu yaşadığını görmedim. Bireyler de devletler de çağdaşlaşmak istiyorlarsa şu dört ayağın üzerinde sağlam durmalıdır: Siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel anlamda çağdaşlığı aramalıdır. Bir bütün olarak bir yerde yer alınmalıdır. Bunlardan birinde kendini göstermek işe yaramaz; çünkü bunların hepsi birbirini destekleyen kavramlardır. Tarih kitapları XV. yüzyılda silah sanayisinde gelişmiş olduğumuzu yazıyor; peki ya XX. yüzyılda neredeyiz? Neden? Çağın gelişmelerine uyum gösterebilmiş miyiz? Mustafa Kemal Atatürk'ün söylediği gibi "dünyadaki hiçbir gelişmeye 'bana ne' demeyeceğiz". Dünyanın herhangi bir yerindeki gelişmeyi izlemek zorundayız. O gelişmelerin eninde sonunda bizi etkileyeceğini de unutmamalı, ona göre politikalar, düşünceler üreterek dünyada yerimizi almalıyız.

TÜM MUHABİRLER VE SAMSA AİLESİ ÜYELERİ: Bize yoğun iş yaşamınızda bu kadar uzun bir süre ayırdığınız ve bizi aydınlattığınız için teşekkür ederiz.

OKUL DOKTORUMUZ SAYIN GÜLGÜN KIRAN'IN ODASINDAYIZ

ETKİNLİĞİN İKİNCİ AŞAMASINDA GREGOR'UN KIZKARDEŞİ GRETE SAMSA, SON BİR UMUTLA DOKTORA GİDER ONU İZLEYEN ANNE VE BABA DA DOKTOR ODASINDA YERLERİNİ ALIRLAR. OLAYLA YAKINDAN İLGİLİ OLAN MUHABİRLER DE ORADADIR.

ANNE SAMSA (HELİN AKDAĞ): Kızım, gel benimle... Sanırım artık Gregor iyileşmeyecek!

GRETE SAMSA (BİLGE GENÇOĞLU)

Doktor Doktor!!!! (Panik içindedir. Koşarak doktor odasına girer.) Lütfen yardım edin... (Soluk soluğadır, sakinleşip derdini anlatmak için çabalamaktadır.) Lütfen Kardeşim (Nefes alır.) İnanamıyorum... Nasıl anlatsam ki... BÖÖÖÖCEK! Bildiğiniz böcek ... Kardeşim yani Gregor....O bir böCEK! Bir şeyler yapın.... Lütfen... (Aşlamaya başlar ama aynı anda inanamama durumu içindedir.) Ben kardeşimi istiyorum. Onsuz olmaz. O...laaa...maaz.... Beni konservatuara gönderecekti....O böcek, beni o... gönderecekti. ... Babamın onca borcu varken.... Bize kim bakacak?... Sorumlulukları var... Annemi, beni nasıl üzer? Üzmemeliydi doktor. Müdür Bey!.. Biraz düşünür.) ... Kesin kovar onu..... Kocamaaan bir böcek, işte orada, kapının dışında, iğrenç bir böcek.

BABA SAMSA (SEMİH KALDIRIM): Gel kızım, (ailesine) gelin benimle... Artık Gregor'dan ümidi kesmemizin vakti geldi. (Doktora) Kusura bakmayın doktor, kızım biraz duygusaldır; ama inanıyorum ki bu zaafını da yenecektir. Sizin değerli zamanınızı almak istemezdik.

GÜLGÜN KIRAN: Bir dakika, ne oluyor burada? Bu ne telâş? Önce hastayı göreyim, getirin bakalım hastayı.

GÜLGÜN KIRAN: Beyefendi, bir dakika durun lütfen. Ben hastayı görmek istiyorum. Yardım edin, gelsin hasta. Adı, Gregor değil mi? Ne zaman böyle oldu Gregor? Bu hale birdenbire mi geldi? (Sürünerek içeri giren Gregor'a dönerek) Seni hasta muayene masasına alalım. Çıkabilecek misin muayene masasına? (Gregor, sürünür, ayakları üzerinde durur ve muayene masasına tırmanır.)

ELİF TOPÇU: Sayın Doktor nedir sorun? Gregor iyileşecek mi?

GÜLGÜN KIRAN: Bir değerlendirme yapmadan size kesin bir bilgi veremem. Onu muayene etmem gerekiyor. Bizim tıpta anamnez dediğimiz "öykü"nü hasta yakınlarından öğrenmem lazım. Yeniden sormak istiyorum: O ne zaman bu hale geldi? Sabah kalktığında böyle miydi?

GRETE SAMSA (BİLGE GENÇOĞLU): (Sakinleşmiştir ama hâlâ ağlamaklıdır. Bir çözüm bulunabileceğine inanmak istemektedir.) Gregor, her gün aynı saatte kalkardı. Ailece kahvaltımızı yapardık. Sabah bir türlü kalkamadı Gregor. O, o kadar dakiktir ki hiçbirimiz kalkamayacağına ya da hastalanmış olabileceğine ihtimal vermedik. Müdürüne ve patronuna çok saygılıdır. İşlerini asla aksatmak istemez. Ağabeyim uzun süre kalkmayınca eve müdürü geldi. Onun uyarılarına dayanamayıp dışarı çıkınca da Gregor'un böceğe dönüştüğünü gördük.

BABA SAMSA (SEMİH KALDIRIM): Bir değişiklik yoktu, hayır. Olmamalıydı da...

GÜLGÜN KIRAN: Evin içinde mutlu muydu? İşyerinde herhangi bir sıkıntısı var mıydı, size önemli bir sorunundan söz etmedi mi hiç?

ANNE SAMSA (HELİN AKDAĞ): Hayır görünürde bir sıkıntısı yoktu.

BABA SAMSA (SEMİH KALDIRIM): Tam olması gerektiği gibi bir yaşam sürüyordu. Benim, bizim, herkesin ve de kendisinin istediği gibi bir yaşam.

GRETE SAMSA(BİLGE GENÇOĞLU): (Mırıldanır) Herkese uygun bir yaşam sürüyordu.

GÜLGÜN KIRAN: Bir canlının bu hale gelmesi için yoğun bir stres içinde olması, birtakım sıkıntılarla baş edemiyor olması gerekir. Üstelik kişi, bu durumunun ciddiyetinin de farkına varamayabilir. Bu durumda ailenin, yakınların devreye girmesi ve onunla iletişim içinde olması, ona yardım etmesi beklenir. Siz, her gün gördüğünüz bir insanın; oğlunuzun, kardeşinizin sıkıntısını hiç fark etmediniz mi?

ELİF TOPÇU: Ailesi bu konuda ser veriyor sır vermiyor Doktor Hanım. Acaba ailenin de gizlemek istediği bir durum mu var?

GÜLGÜN KIRAN: Olabilir.

ANNE SAMSA (HELİN AKDAĞ): (İnkâr edercesine) Hiçbir sorunu yoktu.

GÜLGÜN KIRAN: Yoktu; yani eve işyerinden genelde mutlu mu geliyordu? Ev içinde herhangi bir sorunu var mıydı?

GÜLGÜN KIRAN: Peki daha önce bu dönüşümün gerçekleşeceğine ilişkin bir belirti var mıydı?

ANNE SAMSA (HELİN AKDAĞ): Beş, altı yıldır hastalanmamıştı.

GÜLGÜN KIRAN: Son günlerde onda bir değişiklik fark etmeğinizi mi söylemek istiyorsunuz?

ANNE SAMSA (HELİN AKDAĞ): Hayır, hayır. Söyledim size: Bugüne kadar hastalanmadı bile.

GÜLGÜN KIRAN: Son derece mutlu bir yaşam sürüyordu öyle mi?

ANNE SAMSA (HELİN AKDAĞ): Evet, o sorumluluklarının bilincindedir, bizi çok düşünür.

GÜLGÜN KIRAN: Bilincindedir diyorsunuz. Kendisini düşünüyor muydu peki?

BABA SAMSA (SEMİH KALDIRIM): (Kendilerine bu kadar soru yöneltilmiş olmasından rahatsız olmuştur. Basının konuşmanın her anını kaydetmesinden dolayı rezil olduklarını düşünerek öfkelenmiştir.) Bizi düşünmesi kendini de düşünmesi demektir, doktor.

GÜLGÜN KIRAN: Öyle mi? Düşünmüyordu demek ki... Aile bana yardımcı olacak bilgiler vermese de bu durumun neden gerçekleştiğini anlamamı sağlayacak davranışlar sergiledi, sayın basın mensupları. Bizim "böcekleşme" diye nitelendirebileceğimiz değişime hatta dönüşüme uğrama, genelde işyerinde ya da ev yaşamındaki duygusal tacizler sonucu gerçekleşebiliyor. 'Mobbing' dediğimiz bir sendrom var hiç duydunuz mu? Kişinin içinde bulunduğu çevrelerdeki duygusal baskılar; tacizler kişiyi yavaş yavaş bununla başa çıkamaz hale getirebiliyor. Bunun sonucunda da insanlar, insanlığa ilişkin edimlerden, değerlerden uzaklaşarak bu şekilde böceğe dönüşebiliyor. Bu da aşama aşama gerçekleşiyor. Kişi önce iletişimde bulunmaktan kaçınmaya çalışıyor, eleştirilecek davranışta bulunmama çabasına giriyor ve daha sık hata yapmaya başlıyor ve kendini değersiz, anlamsız görerek içine kapanabiliyor. Kişinin yaşama heyecanı, mutluluğu kalmıyor. Ben de tam bu nedenle aileye oğullarında değişiklik gözlemleyip gözlemlediklerini sordum. Belli ki aile üyeleri, Gregor'la kendilerinden daha az ilgilenmiş.

SELİM SEÇKİN: Doktor hanım, Gregor'un kız kardeşinin durumu da oldukça dikkat çekici. Kızcağız oldukça çaresiz görünüyor, şokta mı sizce?

GÜLGÜN KIRAN: Grete değil mi? Evet, oldukça çaresiz görünüyor ama acaba Gregor için mi endişeleniyor?

GRETE SAMSA (BİLGE GENÇOĞLU): Elbette. Hem Gregor, hem de ailemiz için.

GÜLGÜN KIRAN: Ailenizde bilmediğim bazı sorunlar mı var? Neyi kastediyorsunuz? Bu sorunun yanıtı hastanın durumunu anlamam ve onu tedavi etmem için büyük önem taşıyor.

GRETE SAMSA (BİLGE GENÇOĞLU): Bütün sorumluluklar ondaydı, o kadar borcumuz vardı ki... Müdür Bey kesin kovar onu.

GÜLGÜN KIRAN: Nasıl? Anlayamıyorum. Görebildiğim kadarıyla hepiniz oldukça sağlıklı bireylersiniz. Üstelik gençsiniz. Gregor'un yerine aileyi geçindirme ve borçları ödeme sorumluluğunu üstlenecek başka kişi yok mu? Kusura bakmayın. Gregor iyileşir mi bilemiyorum; ama ben onu bir süre tedavi altına alacağım.

VE MUHABİRLERİMİZ YİNE İŞBAŞINDA

ELİF TOPÇU: Kız kardeşi, Gregor'un ağzından sizin "serseri, işe yaramaz insanlar hasta olur" sözünü sıkça duyduğunu söylüyor. Bu konuda bir açıklamanız olacak mı?

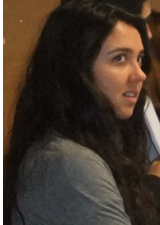
GÜLGÜN KIRAN: Ben mi öyle demişim? Hem doktor olarak böyle bir açıklamada bulunmak mümkün mü? "Serseri, işe yaramaz insanlar hasta olur" demişim, öyle mi? Ben bunu kabul edemem; ama şu açıklamayı da yapmak isterim: Toplum serseri, işe yaramaz insanları dışlayıp, duygusal tacize uğrattığı için, bu tür insanlar duygusal açıdan daha çok örselenebilirler. Bu da bu insanların, böcekleşmesine neden olabilecek bir durumdur.

ZEYNEP SEVGİ FERT: Siz, bir bilim insanısınız. Bilim ilerledikçe, teknoloji geliştikçe insanlardan daha fazla hız, üretim, çaba bekleniyor. Bazıları da bunun altında eziliyor. Serseri, işe yaramaz gibi gördüğümüz insanların bile belki, yaşamdan kopuşlarında, bu hızlı yaşama ayak uyduramama ya da direnç gösterme eğilimi etkili oluyor. Bilim katı, neden-sonuç ilişkisine dayalı, nesnel verileri kabul ediyor. İnsanla bilimin yolu çok fazla kesişiyor; ama ne yazık ki bu kesişme her zaman verimli olmayabiliyor. Siz, bir bilim insanı olarak bilim-insan ilişkisini nasıl değerlendiriyorsunuz?

GÜLGÜN KIRAN: Bilim çağında olduğumuz için bu konuda olumsuz bir değerlendirme yapmak zor, açıkçası. Ben de bilimin hayatımızı kolaylaştıran, özellikle teknolojiyle birleştiğinde hepimizin aydınlanmasını sağlayan bir alan olduğuna inanıyorum. Tabii ki bilimin hayatımızın her alanında yetersiz kaldığı noktalar olabiliyor. Gregor'un durumunda olduğu gibi; çünkü bilim doğanın kuralları ile her zaman baş edemeyebiliyor. Doğa kendisini bir biçimde bilimden daha baskın, daha üstün yapıyor. Burada sözünü ettiğim insanın psikolojik süreçleriyle ilgili elbette. Her bir insan, kendi içinde kusursuz işleme özelliğine sahip bir makine. Bir makinenin etkilendikleri diğer makineyi hiç ilgilendirmeyebiliyor. Biri başka diğeri başka etmenlere bağlı olarak işleyişini aksatabiliyor. Söz konusu insan olduğunda onun duygu durumunu kesin olarak düzeltebilen, her bedene uygun reçeteler yok ne yazık ki... Doğa olaylarında da bilim henüz yetersiz kalabiliyor. Hepiniz biliyorsunuz, çok yakınlarda İzlanda'da bir volkan patladı; eğer bilim çok gelişmiş olsaydı, her doğa olayında, her sorunda yeterli olabilseydi, bu tür doğa olayları ile de baş edebilirdik. Bütün bunlara rağmen bilim, hepimizin yaşamını kolaylaştırmada yadsınmaz bir öneme sahip.

BENAN GÜRBÜZ: İnsan-bilim ilişkisi, uygarlaşma sorunu birçok düşünürün, yazarın üzerine kafa yorduğu konular, biliyorsunuz. Aydınlanma Dönemi'nin önemli isimlerinden Jean Jacques Rousseau, uygarlığın eleştirisini yapmış ve doğaya dönüşün anlamlı olacağını dile getirmiş. Doğaya dönüş iç huzuru, sağlığı ve mutluluğu getirir mi sizce? Ya da Lao-Tse'nin söylediği gibi az nüfuslu küçük topluluklar halinde yaşamaya dönmeli miyiz? Bu mümkün mü, çözüm mü sizce? Bütün bunları Gregor'larla olabildiğince az karşılaşmak ya da Gregor'laşmamak için sormak istiyorum.

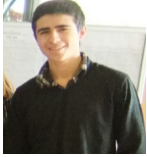
GÜLGÜN KIRAN: Tabii, keşke hepimiz daha minimalist olabilsek yaşamımızda. Bunu sadece küçük topluluklar halinde yaşamak anlamında söylemiyorum. Keşke daha azla yetinebilsek. Bu da mümkün olmuyor. Küçük yerlerde yaşamak, stresten, fiziksel yorgunluktan korunmamız açısından daha yararlı olabilir. Bu da daha az hastalanmamızı sağlayabilir. Kırsal kesimde yaşayanları kentsel alanlarda yaşayanlarla karşılaştığımızda tabii ki çok anlamlı bulgular elde edebiliyorsunuz. Her şeyden önce büyük şehirlerde gürültüye, trafiğe maruz kalıyorsunuz. Bunlar hastalık, kaza riskini artırıyor. Keşke hepimiz küçük toplumlar halinde yaşayabilsek; ama büyük topluluklar içinde olmanın insan yaşamında getirdiği kolaylıklar da var. Bu kolaylıklardan, hatta ranttan yararlanmak isteyen köyler ilçe, ilçeler il olmaya uğraşiyor. Küçük topluluklar halinde yaşamak hem bu nedenle, hem nüfus artışına bağlı olarak hem de ekonomik nedenlerle gittikçe güçleşiyor. Bilimsel çalışmalar da kırsal alanlarda özellikle psikosomatik hastalıkların daha az görüldüğünü gösteriyor.

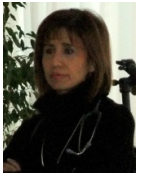
ELİF TOPÇU: Sayın Doktorum, sözlerinizden kentleşmenin kaçınılmaz bir gerçek olduğunu ve insanların, kentleşmenin beraberinde getirdiği kolaylıklarla, zorluklarla yüzleşmeyi sürdüreceklerini düşündüğünüzü anlıyorum. Bu da demektir ki biraz önce sözünü ettiğiniz, kalabalıklar, gürültü, kirlilik yaşamımızı artarak etkilemeyi sürdürecektir. Sürekli strese maruz kalan biz insanlar da bununla baş edebilmek için çözüm üretmeye devam edeceğiz. Bu noktada yine Jean Jacques Rousseau'ya dönmek istiyorum. O, çocukları nasıl yetiştirmek gerektiği sorusunun yanıtını aradığı 'Emile' adlı kitabında fiziksel acılarla baş etme noktasında hemen kolaylaştırıcı çözümlere yönelmemek gerektiğini dile getiriyor. Örneğin bebeğin dişi çıkarken o acı çekmesin diye ilaca başvurulmasını onaylamıyor. Onun bunu doğal bir süreç olarak atlatmasının daha eğitici olduğunu belirtmek istiyor. İnsanın doğasında olan süreçleri, dıştan müdahale olmadan, gerekirse acı çekerek tamamlaması gerektiği tezini savunuyor. Konuyu şöyle bağlamak istiyorum: Günümüzde başımız her sıkıştığında yardımımıza koşan ilaçlar var. Bu durumu nasıl değerlendiriyorsunuz?

GÜLGÜN KIRAN: Anladığım kadarıyla ilaçların bilinçli kullanılması ile ilgili görüşlerimi soruyorsunuz. Bu, günümüzde en çok tartışılan konulardan biri. Başımız her sıkıştığında ilaç kullanmalı mıyız, kullanmamalı mıyız? Bu, hastalığın cinsine, şiddetine göre değişiyor. Biz hastalıkları, psikolojik kökenli ve organik kökenli olmak üzere ikiye ayırıyoruz. Hastalık organik kökenli ise, bunun tedavisinde ilacın kullanımı yadsınamaz; ama psikolojik kökenliyse- ki bu arada belirtmek isterim ki çağımız artık antidepresan çağı diye anılıyor- kişinin öncelikle stres yaratan durumla baş etmeyi kendisinin öğrenmesini bekliyoruz. Kişinin direnci iyice kırılmışsa, biz, onun, yaşama, kendiyile, stresiyle başa çıkmakta yetersiz olduğunu gözlemliyorsak, hatta bu durum bazı fizyolojik belirtileri de beraberinde getiriyorsa o zaman ilaç kullanımını öneriyoruz. Ben Gregor'un durumunu buna örnek olarak gösterebileceğimizi düşünüyorum. Gregor belli ki çok büyük bir strese maruz kaldı, bunu belki fark etti belki edemedi; ama ne olursa olsun bu stres, onun fizyolojisini bozdu ve onu bu hale getirdi. Gregor'un tedavisinde ilacı mutlaka kullanacağız. Yerinde olacağı için bu sözü kullanmak istiyorum: hani derler ya "fala inanmayın falsız da kalmayın", işte bu sözde fal sözcüğünün yerine ilacı rahatlıkla koyabilirsiniz. Demek ki ilaç kullanımını suistimal etmeyeceğiz; ama gerektiği yerde de ilacımızı alacağız. Çalışan bir insanın işine dayanılmaz bir baş ağrısıyla gelmesi, onun o günkü yaşam kalitesini, iş performansını düşürecektir. Evde, rahat bir konumda olan insan ise ilaç kullanmak yerine baş ağrısının geçmesini bekleyebilir. İlaç kullanımının zamanı ve süresi, hastalığın cinsine, kişiye ve içinde bulunulan duruma göre değişir.

BERK ARDA YURDAĞUL: Ben konuyu daha çok modernleşme içinde insan bağlamında ele almak istiyorum. İlaçlar, teknolojik araçlar, bilim yaşamımızı kolaylaştırıyor da sizce insan modern bir yaşam içinde güç mü kaybediyor, güç mü kazanıyor? Gereçekleri ile bunu açıklayabilir misiniz?

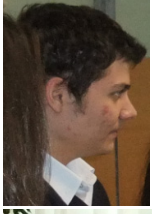

GÜLGÜN KIRAN: Güçten ne kastettiğiniz önemli. İnsanın fiziksel gücünü mü ruhsal gücünü mü düşünerek yanıt vermeliyim?

BERK ARDA YURDAĞUL: Her ikisini de...

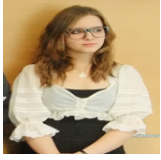
GÜLGÜN KIRAN: Modern yaşam, elbette ki insanlara teknolojiyle birlikte bir güç sağlıyor. Hepimiz, yaşamımızdaki teknolojik aletlerin yerini şöyle bir gözden geçirebiliriz. Onların bizim işlerimizi ne kadar kolaylaştırdığını, zamanı doğru kullanmamızı sağladığını görebiliriz. Kendi adıma diyebilirim ki en azından bilgisayar ve internet beni meslek yaşamımda güçlü kılıyor. İnternet sayesinde alanımdaki gelişmelerden haberdar olabiliyorum. İlgilendiğim alanlardaki kongreleri izleyebiliyorum. Özel yaşamımda da bir yerlere gitmeden banka işlemlerimi yapabiliyorum, bilet alabiliyorum, daha pek çok işlemin kolaylığını yaşayabiliyorum. Peki, bütün bunlar, beni ruhsal anlamda da güçlü kılıyor mu? Sanmıyorum. İşlerimi kolayca halletmenin rahatlığıyla mutlu oluyorum; ama bu mutluluk yaşamımın bütününe yayılabilecek bir durum değil. Beni ben yapan, varlığıma anlam katan pek çok şeyi teknolojiyle gerçekleştirmem mümkün değil. Üstelik her işlemleri hızlı halletmek, hep daha hızlıyı aramayı da beraberinde getiriyor. İyi de bu hız nereye kadar sürecek? Durup dinlenmek, dinginleşmek, huzura kavuşmak içinde mi hız lazım? Tabii ki değil; yani artıları olduğu kadar, eksileri de olan bir durum modernleşme. Özetle gelişmeler, bizim kendimizi güçlü hissetmemizi, bilgiye ulaşmamızı, işlerimizi oturduğumuz yerden halletmemizi sağlama anlamında bize güç kazandırıyor ama ruhsal anlamda çok da güç kattığını düşünmüyorum.

SELİM SEÇKİN: Sayın Doktor, insan bir yandan güç kazanıyor diğer yandan kaybediyor diyorsunuz. Bu güç, insanın bağışıklığına da yansıyor mu? Bağışıklık sistemimizi güçlendiren o kadar çok bilgiye maruz bırakıyoruz ki bu konuda kafamız karışıyor. Bay Samsa insan hastalanmamalıdır” diye düşünüyor. Hastalık güçsüzlükse eğer, sizce de çalışanlar hastalanmamalı mıdır?

GÜLGÜN KIRAN: Mümkün mü?

ELİF TOPÇU: Burada ben araya girmek istiyorum. Muhabir arkadaşım, belirtti; ama vurgulamakta yarar var: İnsan bu yeni dünya düzeni içinde, sistem içinde hastalanmamalı mıdır?

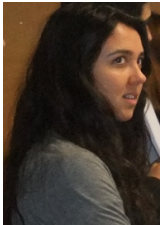
GÜLGÜN KIRAN: Anladım, siz ‘sistem’ hastalığı kaldırır mı, diye sormak istiyorsunuz.

ELİF TOPÇU: Daha da açık söylemem gerekirse kapitalist düzende insanların hastalanması, müdürlerin, patronların işine gelmiyor. Siz de böyle mi düşünüyorsunuz?

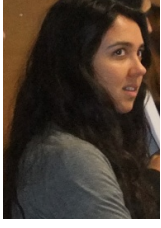
GÜLGÜN KIRAN: Tabii ki çünkü hastalanmak iş gücü kaybına yol açıyor. İnsana sürekli hastalanmaması gerektiği hissettiriliyor, hatta bu işi daha ileriye götürenler de var, fiziksel açıdan kusursuz görünmek gerektiği düşündürülüyor insanlara. İşte, söyleşimizin başında belirttiğim gibi buna ‘mobbing’ deniyor. İşverenler, çalışanlara sürekli bir baskı uyguluyor. “Hastalanmayacaksın, hastalansan da doktora gitmeyeceksin, doktora gidersen rapor almayacaksın” yargıları kişinin beynine işleniyor. Kişinin bu davranışları gerçekleştirdiğinde suçluluk hissetmesi isteniyor; çünkü bu suçluluğun kişiyi hastalanmaktan alıkoyacağına ya da hastalansa da işine devam etmeye mecbur kılacağına inanılıyor. Çalışan, bu durum karşısında duygusal ve fiziksel baskıyı iliklerine kadar yaşıyor. ‘Mobbing’ işe yarıyor. Kişi değersiz hissetme, sorumluluklarının yeterince bilincinde olmama ya da işten kaytarma gibi bir duygusal baskının altında kalıyor. Hasta olsa da hasta değilmiş gibi davranmaya çalışıyor ya da gerçekten iş göremeyecek kadar hasta olup olmadığını sorgulamaya başlıyor. Bunun sonucu ne oluyor, dersiniz? Hepimiz Gregor gibi dev böceklere dönüşüyoruz. İnsan hastalanacaktır, hastalanmalıdır, hastalık sürecinde suçluluk değil rahatlık hissedebilmelidir. Aksi takdirde basit bir fiziksel hastalık, ağır bir psikolojik rahatsızlığa yol açabilir. Kimsenin de bunun ağırlığını taşıyabileceğini sanmıyorum. Bu durumun kimseye kazanç getirmeyeceğini de belirtmek zorundayım.

BENAN GÜRBÜZ: Kapitalist düzen ‘hastalanmayı’ kabul etmiyor; ama biz yine de hastalığın doğal bir süreç olduğu düşüncesini içselleştirmeliyiz, diyorsunuz. Peki, bu düzen içinde “doğal” ve farklı olanların yeri nedir, size göre? Biz, size yönelttiğimiz soruların bir kısmını Müdür Bey’e de yönelttik. Sizin bakış açınızı da merak ettiğimiz için burada da yinelemek istiyoruz. Size de özgün adı ‘Malj’, dilimizdeki adı ‘Balyoz’ olan Yugoslav filmi anımsatmak isterim. Farklı olanın durumunu anlatan bir film Balyoz. Belki siz, öyküyü Onat Kutlar’ın aynı adlı köşe yazısından bilirsiniz.

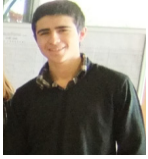
GÜLGÜN KIRAN: Anımsamıyorum. Filmin öyküsünü özetlersen sevinirim.

BENAN GÜRBÜZ: Filmdeki olay, bir civciv fabrikasında geçiyor. İki kadın işçi, sepetlerden aldıkları civcivleri bir bant üzerine koyuyor ve içlerinden sakat, hasta olanları ayırıyorlar. Sağlıklı olan civcivleri de ayrı bir kutuya koyuyorlar. Bandın üzerinde bırakılan sağlıklı ve hasta civcivler oradan bir varile düşüyor. Bir süre sonra bandın üzerinde siyah bir civciv beliriyor. Bu siyah civciv çok sağlıklı olduğu halde işçiler onu bandın üzerinde bırakıyor ve ölüme mahkûm ediyorlar. Hasta civcivler düştükleri varilde balyozla eziliyorlar. Filmin sonunda o siyah civciv kendi çabasıyla ve şansın yardımıyla varilden çıkıyor ve kaçmayı başarıyor. Siz toplumun farklı olanı dışlama konusunda acımasız olduğunu düşünüyor musunuz?

GÜLGÜN KIRAN: Ne yazık ki evet. Üstelik bu acımasızlık giderek artıyor; çünkü bu davranış öğreniliyor. Herkes, birbirinden farklı olanı dışlamayı öğrenerek dışlamaya başlıyor. Belki de farklı olanın düzeni bozacağına inanılıyor. Bir de “doğal seleksiyon var” biliyorsunuz. Doğa, zayıf olanı, hastalıklı olanı yok ediyor. Anne karnındaki düşüklerin büyük bir çoğunluğu da kromozom bozukluklarından kaynaklanıyor. Hasta canlı, daha anne karnındayken doğa tarafından yok ediliyor. Dünyaya gelmeyi başaran da yaşama hakkını elde ederek geliyor. Demek istiyorum ki dünyaya gelen canlıların özgürlüklerini kısıtlamaya, yaşam hakkını elinden almaya kimsenin hakkı yok. Tarihte de günümüzde de ten rengi, etnik köken, kimlik farklılıkları nedeniyle karşılaşılan ötekileştirmeleri hiç onaylamıyorum. Siyah civcivler hep olacak, olmalı. Üstelik onlar mutsuzluğa, yalnızlığa mahkûm edilmemeli. Önemli olan ötelemek ve dışlamak değil, ötekilikleri zenginlik olarak algılayıp onlarla yaşamak.

BERK ARDA YURDAĞUL: Ben de Benan arkadaşımın söylediği gibi Müdür Bey’e yönelttiğim sorulardan birini size de yöneltmek istiyorum. İzininizle, bazı alıntılar yapacağım.

Nermi Uygur, *“Önemli olan insanı teknikleştirmek değil, tekniği insanla uyumlulaştırmak”* tır demiş.

Ürettiği modeller, o günlerin teknik imkânları sebebiyle siyah olan Ford, bu konuda şu yorumu yapmış: *“İstedığınız renk otomobil kullanabilirsiniz; tabii siyah olması şartıyla.”*

Ali Şeriatî “Makineleşme öyle bir mekanizmaya sahiptir ki devamlı piyasanın eritebileceğinden daha fazla mal üretir. Sonuçta herkesin aynı ürünleri kullanmasına sebep olur. Hatta bütün insanlar aynı tip tüketimin parçaları haline gelirler. Bu sahteleşme ve standartlaşmanın devrimidir.” demiş.

Marcuse sahteleşmiş, standartlaşmış insanı anlattığı kitabına “Tek Boyutlu İnsan” adını vermiş. Sınıfta izlediğimiz `Modern Zamanlar` filminde Charles Chaplin’in tiplemesi, fabrikada üretim bandının bir unsuru olmayı eline yüzüne bulaştıran yeni insanı eleştirel bir gözle yansıtıyor. Demiryolu ile üç aylık yolu üç saatte kat edebileceğini öğrenen Çinli `Peki kalan vakitte ne yapacağız?` sorusunu yöneltmiş.

Guenon, `Modern Dünyanın Bunalımı` adlı eserinde “İnsanlar sanki bugün daha hızlı araçlar kullanıp çok daha karmaşık ve çalkantılı bir hayat yaşadıkları için daha mı mutludurlar? Hiçbir gerçek mutluluk dengesizlikle bir arada bulunamaz. Üstelik insan ne kadar çok şey isterse o kadar çok şeyden yoksun kalacak, o kadar mutsuz olacaktır. Modern uygarlık bütün çabasını suni ihtiyaçları çoğaltma yönünde kullanıyor gibidir.” sözlerini sarf etmiş.

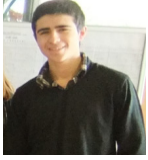
Yine Nazım Hikmet’e Makineleşmek şiirini yazdıran gerçeklik “sanayi sonrasında insanın durumunu” gözler önüne sermek.

Biliyorum, biraz üst üste geldi ama bu alıntılar aslında benzer bir durumu yansıtıyor.

Bu sözleri nasıl yorumluyorsunuz Sayın Doktor?

GÜLGÜN KIRAN: Çok yoğun bir metinle karşı karşıya kaldım. Kapitalist toplumlarda bu düzeni şirin gösteren birtakım sözler var. Nedir bunlar? Küreselleşme bunlardan biri. Serbest piyasa ekonomisi bir başkası. Bütün bunlar kapitalist sistemi olduğundan iyi gösteriyor ve insanlar da bunun farkında değiller; yani bu sistemin içerisinde sömürüldüklerini anlayamıyorlar, göremiyorlar. Bu, tamamen sömürüye uygun bir düzen. İnsanlar, sömürüldüklerini fark etmeden sürekli tüketime itiliyor. Acı olan da bu zaten. Maalesef kapitalist toplumun özünde kişi tüketime itilerek öyle bir hale geliyor ki tek ihtiyacı tüketim oluyor. Kişi tüketerek haz almama, mutlu olmama durumuyla sürekli yüz yüze bırakılıyor ki yeni tüketim malzemeleri ortaya çıksın. Dolayısıyla tüketilen ya da alınan nesneden haz alınsa, mutlu olursa bile bu çok kısa süreli oluyor. Tekrar yeni bir arayışa, yeni bir tüketime yöneliyor kişi. Marcuse'ün “tek boyutlu insan” kavramı zaten tamamen tüketime odaklanmış kişiyi anlatıyor. Bu insan da mutlu değil, mutluluk yanılsaması içinde. Ben size kitap önermek istiyorum. Madem bu konulara kafa yoruyorsunuz, kitaplar ilginizi çekecektir, diye düşünüyorum. Boğaziçi Üniversitesi Felsefe Bölümü'nde bu konuyla ilgili, anlaşılır –ki biliyorsunuz, felsefe kitaplarını anlamak güç olabiliyor– kitaplar yazan, bir hoca var: Yıldız Silier. Ben, onun kitaplarını, ergenlerle çalıştığım ve çevremde olup bitenlere meraklı biri olduğum için yakın zamanda okudum. Kitaplarından birinin adı ‘Özgürlük Yanılsaması’, diğerinki de ‘Oburluk Çağı’. Oburluk Çağı'nda anlatılan bu; insanlar artık her anlamda o kadar obur hale geldiler ki, yani sırf yeme anlamında değil her şeyi tüketme anlamında o kadar oburlar ki gerçek mutlulukları yakalayamayıp mutluluk yanılsaması içinde yaşıyorlar.

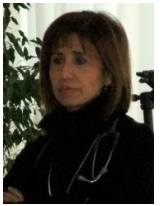
BERK ARDA YURDAĞUL: Kitap önerileriniz için çok teşekkür ederiz. Peki, “tüketim, emek, sevgi ve yaşamın anlamı” sözlerini kullanarak bir tümce kurmanızı istesek bize ne söylerdiniz?

GÜLGÜN KIRAN: “Tüketim”i bunun içine katmasam olur mu, çok yakışmadı bu sözcük diğerlerinin yanına. Şimdi tabii çok kült olacak belki ama hayatın anlamı sevgi diyorum, sevgi de emek ister.

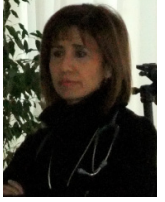
SELİM SEÇKİN: Sizi çok yorduğumuzu biliyoruz. Ben, sabrınıza sığınarak, konumuzla ilgili birkaç soruyu birbirine ekleyerek size sormak istiyorum: Her gün reklamlar aracılığıyla bizim bir sürü gereksinimimiz olduğu dayatılmaya çalışılıyor. Siz bu durum hakkında ne düşünüyorsunuz? Bize gerekli olduğu dayatılan eşyalardan kaçmamız ne kadar doğru? Siz dedelerimizin evlâdiyelik kavramına hâlâ inaniyor musunuz? Telefonunuzu eskimeden değiştiriyor musunuz? Bilgisayar ve internet olmadığında sıkıntı duyuyor musunuz? Bunlara bağlı yaşam sürenler hakkında görüşleriniz nelerdir?

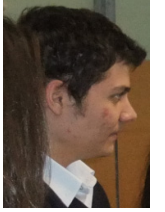
GÜLGÜN KIRAN Evet, reklamlar maalesef, bizi çok etkiliyor. Son otuz yıldır hayatımıza bir kavram girdi, medya kavramı. Medya, biliyorsunuz interneti, televizyonu, her türlü iletişim aracını kapsıyor ve hayatımızı da şekillendiriyor. Bu araçlardan bize ulaşan reklamlarla hep bir şeye ihtiyacımız olduğu ve bu şeyleri elde edersek mutlu olacağımız hissettiriliyor bize, değil mi? Hatta bir kek reklamı var, kişi keki yiyor ve çok mutlu oluyor, bu yeme eyleminden haz alıyor. Bu reklamlar karşısında tabii ki direnmemiz mümkün değil, bir ikisine dirensen bile sonuçta hepimiz insanız, bir yerde yenilebiliyoruz. Burada önemli olan bilinçli tüketici kavramı; yani biz bireysel olarak bilinçli olacağız; bize gerçekten gerekli olan eşyaları seçebileceğiz. Reklamlar bize bir pencere açabilir; bir ihtiyacımızı anımsatabilir ama işimize yaramayacak ürünlere yönelmemek tamamen bizim sorumlüğümüzde. Tabii evlâdiyelik kavramının günümüzde çok geçerliliği kalmadı; çünkü teknoloji öyle hızlı geliyor ki bugün aldığımız bir aletin yarın modeli eskiyor. Bu durumda evlâdiyelikten bahsedemiyoruz; ama ben bunun yerini de maymun iştahlılık kavramı alsın istemem. Bir eşyanın modelini değiştirebilirsiniz. Bunun nedeni ihtiyaç olmalıdır; eşinizde dostunuzda o eşyanın bir üst modeli olması değil. Telefonumu üst modeli çıktıkça değiştirir miyim? Elbette ki hayır. Ben telefonu kısa süreli konuşma aracı olarak görüyorum. Sahip olduğum tüm eşyalarda olduğu gibi telefonumu da kullanılmayacak duruma gelmemişse değiştirmem.

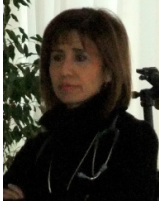
BERFU ÖZTOPRAK: Sizinle konuştuğça yeni bilgiler ediniyoruz. Kendi adıma söylemek isterim ki sizi doktor kimliği içerisinde hapsedemeyip toplumun düşünen ve sorgulayan bir ferdi olarak görmek bize örnek oluyor. Bize oburluk çağından söz ettiniz. İnsanın nefsiyle baş etmesi çok güç olmalı ki her çağda bu “oburluk” sorun olagelmiş. Oburları cehennemin katlarına gönderen Dante ile büyük tasavvuf şairimiz Yunus Emre de bu sorunu dile getirmişler. Yunus “Bunca varlık var iken gitmez gönül darlığı” diyor. Bu konuda ne söylemek istersiniz? Oburluk insan olma durumuyla mı ilgilidir?

GÜLGÜN KIRAN: Bu, insanın yapısıyla ilgili; insan yıllar yılı iki şeye değer vermiş: Bunlardan biri mal mülk, diğeri de güç, iktidar. Bu hep böyle olagelmiş. Parası olan güçlü olmuş, iktidar sahibi olmuş ve insanlar birbirleriyle buna göre kıyaslanmış. Yeri gelmiş, insanın değeri bunlarla belirlenmiş. Bu yıllardır sürdüğüne göre insanlık bu konuda çok da aşama kaydedememiş. Peki parayla mutluluk oluyor mu? Parasız oluyor mu? Bu da tartışılır. Parayla mutluluk satın alınabilseydi Türkiye’de Sakıp Sabancı dünyanın en sağlıklı, en mutlu insanı olurdu. O, yıllarca çocuklarının sağlığıyla da kendi sağlığıyla da çok uğraştı, yıprandı. Demek istediğim, insanın yapısında mal-mülk hırsı, iktidar hırsı var; ama kimse bunlarla mutluluğu garantileyemiyor.

SELİM SEÇKİN: Sizce biz toplum olarak modernleşme kavramının neresindeyiz?

GÜLGÜN KIRAN: Neresindeyiz? Arada bir yerdeyiz, sıkışmış kalmışız. İki taraftan ittiriyorlar bizi. Modernleşmeyle feodal toplum arasında bir yerde sıkışmışız. Büyükşehirlerde bir bakıyorsunuz, bir yerde varoşlar, gecekondu yaşantısı, onun hemen dibinde çok modern, havuzlu site bitmiş. Bu bile bize modernleşmenin neresinde olduğumuzu gösteriyor. Ayrıca günümüzde en çok ne var bizi ilgilendiren? Töre cinayetleri, doğudaki feodal sistemin getirdiği silah konusu... En son Teksas Yasası’nı duymuşsunuzdur; ben hiçbir modern toplumda silah taşıma yaşının 18’e indirilip de 5 silah taşınmasına izin verilebileceğini düşünmek bile istemiyorum. Belirttiğim nedenlerle de toplumumuzu modern görmüyorum açıkçası.

ZEYNEP SEVGİ FERT: Ben, konuyu değiştirmek, izniniz olursa size, çalışanların çoğunun kadın olduğu bir kurumun doktoru olmanıza dayanarak yaptığımız araştırmaların sonuçlarını sunmak ve sizin bu verilerle ilgili görüşünüzü almak istiyorum: Araştırmalara göre evlilik ve doğum, kadın işçilerin işten ayrılma dönemlerinin %70’ini, işverenin işten çıkarmalarının da %20’sini oluşturuyormuş. Toplumsal konumları nedeniyle çalışma saatleri dışında ev işlerini de üstlenmek durumunda olduklarından kadınların çalışma süreleri, 12-15 saati geçmekte ve dinlenme süreleri kısalıyordu. Kadınların %19’unun da 14 saatten fazla çalıştıkları ve haftalık çalışma sürelerinin ise 80 saati geçtiği saptanmış. Bu durumda kadının, işine dinlenmiş olarak gelebilmesinin mümkün olmadığı görülüyor. Bu da kadınların işe gergin bir ruh hali içinde başlamalarına neden oluyormuş. Kadınların işyeri ortam ve koşulları ile ilgili mesleki etkilenme ve mesleki hastalıklara yakalanma riski de erkeklere oranla daha yüksekmış, çünkü kadınların kas güçleri erkeklere oranla daha azmış. Uzun süre ayakta kalarak çalışmak, kadınlar için uygun bir çalışma şekli değilmiş. Kadınlar, fıtık, taban çökmesi, ayaklarda şekil bozukluğu, gebelikte düşük, erken doğum, ölü doğum ve bunun gibi tehlikelere maruz kalabiliyorlarmış. Çalışma şekli çocuğun erken doğmasına neden olabiliyormuş. Ayakta durarak çalışanlarda erken doğum daha sıkıymış, kesintisiz gürültüye kadınlar daha duyarlıymış. Kreş ve emzirme odaları gibi işveren yükümlülükleri büyük işyerlerinde yerine getirilirken küçük ve orta büyüklükte işyerlerinde yerine getirilmiyormuş, kadınlar işyerlerinde tacizin her türlüüne maruz kalabiliyorlarmış. Ayrımcılık olarak değerlendirilen uygulamalardan bazıları söylemiş; yeni işçi alımlarında küçük çocuğu olanlar tercih edilmiyormuş, işletmenin işten çıkarılacaklar listesinin ilk sıralarında daha çok yarı zamanlı işçi olarak çalışan kadınlar yer alıyormuş. Özetleyebileceğim bilgiler bu kadar. Öncelikle bunlar doğru mudur? Yorumunuzu öğrenebilir miyim?

GÜLGÜN KIRAN: Öncelikle cinsiyet ayrımcılığına her tür ayrımcılığa olduğum kadar karşı durduğumu belirtmek istiyorum. Çalışan kadın hakları, genel kadın haklarından da insan haklarından da ayrı tutulamaz. Bununla birlikte bütün dünyada kadın hakları sorunu olduğunu inkâr edemem. Bana verdiğiniz bilgiler doğru. Bunların doğruluğunu işyeri hekimi olduğum için biliyorum. İşyeri hekimi, bütün işyerinde çalışanların ruhsal ve fiziksel rahatsızlıklarından sorumlu olan kişidir. İşyeri hekimliğinde biz görüyoruz ki çalışan kadın, hem psikolojik ruhsal travmalara maruz kalma açısından erkek çalışanlara göre daha riskli durumda hem de vasıfsız işte çalıştırılma açısından. Kadın çalışanlar daha çok vasıfsız işlere yerleştiriliyor. İşe girişlerde de kadın olmak bir dezavantaj. Ben size kendimden örnek vereyim; bizim zamanımızda biz asistanlığa girerken kadın olmak dezavantajdı. Asistan olabilirsiniz de hocalar şunu söylerdi; asistanlığın süresince evlenmeyeceksin, doğum yapmayacaksın. Bizler işlerimize bu koşullar altında girdik. İçimizde gebe kaldığını saklayanlar oluyordu, çünkü bu bir işgücü kaybı olarak görülüyordu. O nedenle oldukça sıkıntı yaşıyordu. Günümüzde değişti mi bu? Hâlâ değişmedi. Hâlâ kadının evlenmesi, gebeliği, doğum yapması gibi fizyolojik durumlar patolojik kabul ediliyor, bu yüzden işten çıkarmalar oluyor, ya da kişi hiç işe alınmıyor. Maalesef bu konuda çok ileri adımlar atılmış değil. En son ekonomik krizde de hepimiz biliyorsunuz işten ilk çıkarılanlar kadın işçiler oldu. Niye? Kadın işçinin işgücü açısından daha az verimli olduğunu düşünerek, birçok şirket kadın işçileri gönderme kararı aldı. Öte yandan kadın işçi daha ucuz işgücü olarak görülüyor ve erkek işçiye göre daha sınırlı haklarla çalıştırılıyor. Şimdi hepimizin hayatında Çin malı birçok üretim maddesi var değil mi? Çin'deki fabrikalarda çalışanların büyük bir çoğunluğu kadın ve çocuk işçi, çünkü bunlar erkek işçilere göre daha ucuz işgücü sağlıyorlar. Bu insanların sigortaları yapılmayabiliyor, okuduğunuz metinde belirtildiği gibi çalışma saatleri ayarlanmıyor; çünkü bu konuyla ilgili iş kanunları çok yeterli değil. Mesela İş Kanunu'nda kadınların gece vardiyasında çalıştırılmaması esası var, ama kaçak da olsa gece vardiyasında çalıştırılan kadınlar olduğu biliniyor. Keza 18 yaşın altında çocukların gece vardiyasında çalıştırılması söz konusu bile olamaz ama maalesef bu da deliniyor. Biz iş yasalarımızı önce insana sonra da fiziksel yapıya ve koşullara bakarak ayarlamalıyız. Gerçek anlamda eşitliği savunuyorsak, kadın haklarına inanıyorsak insanca koşullar yaratmalıyız. Kadınların işinin, erkekler gibi paydos zili çaldığında bitmediğini göz önünde bulundurmalıyız. Kadın, eve gidiyor, evde iş hayatını sürdürüyor; ev işi yapıyor, çocuğuna bakıyor, orada da sorumluluk üstleniyor. Bu bağlamda kadın çalışan, erkek çalışana göre daha fazla desteklenmeli.

ZEYNEP SEVGİ FERT: Haklısınız, sorularımız bu kadar, bize zaman ayırdığınız, içtenlikle yanıt verdiğiniz ve bizimle yaşadıklarınızı, çok değerli görüşlerinizi paylaştığınız için çok teşekkür ediyoruz.

GÜLGÜN KIRAN: Ben teşekkür ediyorum, sorularınız çok nitelikliydi. Bir de bu etkinliklerin sayısının artmasını diliyorum. Ben çok mutlu oldum. Özellikle de tarih derslerinde önemli kişileri bugünün dünyasına getirip onlarla röportaj yapmanın öğrenmede çok etkili olacağını düşündüğümü de paylaşmak istiyorum.

ETKİNLİKLE İLGİLİ GÖRÜŞLER

EKİN GÜNER (BÖCEK GREGOR SAMSA-11-H)

Bu çalışmanın yaratıcılık açısından çok önemli olduğuna inanıyorum. Bir gün boyunca roman karakterlerinin kimliğinde yaşamak, onların duygu ve düşünce dünyasını kavramamızda çok etkili oldu. Üstelik onların giysileri içinde dolaşmamız, yalnızca bu romanı okuyan sınıfların öğrencilerinin değil, tüm öğrencilerin dikkatini çekmemizde etkili oldu. Okumanın önemsenmediği bir toplumun üyeleri olarak, bir kişiyi bile bu romanı okumaya yönlendirebilmişsek bu etkinlik amacına ulaşmıştır, diye düşünüyorum. Ben bu yönde dönütler de aldığım için oldukça mutlu oldum. Sanırım, böcek kostümü içerisinde olduğum için en çok ben dikkat çektim ve arkadaşlarımdan yorumlarımla alabildim. Böcek kostümü içindeyken Gregor'un çektiği sıkıntıları gerçekten anlayabildim. Yeni bir yürüme şekli, duruş, ses yaratmaya çalışmak çok kolay olmadı. Çoğu zaman sözle kendimi ifade etmek istedim, bundan mahrum olmanın sıkıntısını yaşadım. Çevremdeki insanlar beni gördüklerinde değişik tepkiler gösterdiler; bu da farklı olmanın ne kadar güç olduğunu düşünmeme yol açtı. Röportajlar sırasında hiçbir eylemde bulunamadım. Bu da "böcekleşme"nin boyutlarını sorgulamamı sağladı.

HELİN AKDAĞ (GREGOR SAMSA'NIN ANNESİ-11-H)

Bir böceğin annesi olmak ve annelik kavramıyla karşıt bir biçimde çocuğumu değil de kendimi düşünerek yaşamak, benim için unutulmaz bir deneyim oldu. Bir annenin, dünyaya getirdiği varlıkla göstermelik bir biçimde ilgilenmesini, onun yaşantılarına yabancı kalmasını ve bir birey olamayıp kendini ifade etmek için sürekli ağlamasını Helin olarak kabullenmem oldukça güç. Bu etkinlikte ise bu şekilde davranmak zorunda kaldım. Okul müdürümüzle görüşmemiz sırasında sürekli boynu bükük, omuzları düşük ve eğri büğrü oturmak beni psikolojik olarak çok rahatsız etti. Toplumdaki düzeni sorgulayan bu küçük oyunumuzdaki "boynumun büküklüğü", sistem içerisinde böyle duran kişilere empati geliştirmemi sağladı ve onlardan biri olmak istemediğimi bir kez daha gördüm. Keşke, insanların paraya bağımlılıklarından yararlanan; bu güçsüzlüğü otorite olarak kullanan insanların yönetici olmadığı, insanların benliklerinden, güvenlerinden, insanlıklarından ödün vermek zorunda kalmayacakları bir toplumsal düzen oluşturulabilse...

BENAN GÜRBÜZ (MUHABİR-11-H)

Dönüşüm romanının ilk sayfaları, bizi toplum düzeni ile insan varlığı, insan doğası arasında sıkışıp kalmış bir böcekle karşılaştırdı. İster istemez bizler de kendimize birer böcek olup olmadığımızı sormak durumunda kaldık. Yaşam koşulları, beklentilerimiz, maddeye olan düşkünlüğümüz bizleri de birilerinin boyunduruğu altına girmeye zorlamıyor mu? İnsanlar kendinden üst konumda bulunan birilerine koşulsuz boyun eğmek durumunda hissetmiyor mu kendilerini? Madde ve özellikle de para bir güç aracı olarak algılanmıyor mu günümüzde de? Aslına bakılırsa dünya savaşı öncesindeki Alman toplumundan farkımız yok bana kalırsa. Roman ve yaptığımız etkinlik, okul müdürümüzle ve doktorumuzla gerçekleştirdiğimiz söyleşiler benim bazı kavramları sorgulamamı ve farkındalık kazanmamı sağladı.

BERFU ÖZTOPRAK (MUHABİR 11-H)

Bu etkinlik, dışarıdan bakıldığında oldukça amatör, sıradan bir tiyatro çalışması gibi algılanmış olabilir. Olaylara derinlikli bakmayı öğrenememiş bir göz, yalnızca böcek kılıfına girmiş bir insanı, eski zaman kıyafetleri içinde kendilerini göstermeyi isteyen öğrencileri algılayabilir. İşte onlara söylemek isterim ki, biz bu etkinlikte topluma, düzene, makineleşmeye, tüketime, insan gerçeğine, modernleşme sürecinde böcekleşebilen insanlara dikkat çekmek istedik ve bunu başardık. Ayrıca, derslerde saatlerimizi vererek irdelediğimiz romanlardaki kavramları bugüne taşıyarak tartışmak bizim daha bilinçli bir yaklaşım içerisinde olmamızı sağladı. Sınıfta ürettiklerimizi sınıf dışına taşımak, toplumun bir parçası olarak ona dışarıdan bakabilmek özgüvenimizi de geliştirdi.

ELİF TOPÇU (MUHABİR 11-H)

Her gün içinde yaşadığımız ve bir türlü farkına varamadığımız tekdüzeligi, Kafka'nın böceğini somut hale getirerek karşımıza koyduğumuzda çok iyi algılayabildik. Düzeni, toplumu bireysel anlamda anlamaya çabalamak yerine toplu olarak irdelemeye, tartışmaya çalıştık. Karşımızda yine görevleri, kuralları, düzeni, farklı kimlikleri simgeleyen somut kişiler vardı. Kafka'nın romanından fırlayıp karşımıza dikilmişti bu kişiler. Sesimiz, düşüncelerimiz cılızlıklarından kurtuldu, herkesin sesi oldu, ne mutlu ki sorgulamadan kabullenmemeyi, baş eğmemeyi öğrendik.

İDİL YILDIRIM(MUHABİR)-CEM ŞENOL (KAMERAMAN): Franz Kafka'nın 'Dönüşüm' adlı yapıtını canlandırmak hiç kuşkusuz alışılmış bir okul etkinliğinden çok, düzenin içinde kabuğuna sıkışarak böcekleşen ve böcekleştikçe de insanlığından uzaklaşan, toplumdan dışlanan bir figürü tanımak için yapılan bir sunumdu. Biz bu çalışmada haberci kimliğine bürünerek medyanın böcekleşme durumuna yaklaşımını topluma yansıtmaya çalıştık. Bizim temsil ettiğimiz basın, yaşanan bu olaya, nedenlerine inmeden, yüzeysel bir şekilde yaklaştı. Bunun altında yatan neden de basının, olaylara ve insanların duygularına; gerçek habere yönelme eğilimi olmamasıydı. Basın da olağanüstü durumlardan, insanların acılarından çıkar elde etmenin peşindeydi. Bu da sorguladığımız sistemle bire bir örtüşen bir durumdu. Biz de 'böcekleşme'yi ve ziyaretleri ekrana bir sorun, olağanüstü durum olarak yansıttık; amacımız basına eleştirel bir biçimde yaklaşmaktı; ama Sn Okul Müdürümüz Aydın ÜNAL'la yapılan röportaj basının amaçlarıyla örtüşen bir biçimde gerçekleşmedi. Sayın 'Müdür Bey' sistemin yanlısı değildi, üstelik yaşananları o da sorguluyordu. İnsanın sorguladıkça gerçek varoşluna ulaşabildiğini görmek, bizlere açık bir biçimde gösterdi ki insanın bu dünyaya gelmesinin belirli bir amacı var ve insan, ancak düşüncelerinin sınırlarını zorladığında bu 'düzen içinde yaratılmış' denilen dünyanın nasıl büyük bir dönüşüm geçirdiğini görebiliyor. Bu etkinlik aracılığıyla İnsan olmanın bilincinde olduğumuzu görmek, en azından bu yolda bir çalışma göstermek bizleri ayrıca mutlu etti. İnsan olmak düzenin bir parçası olmak değil insan gibi düşünmek ve davranmaktır.

N.PEMBEGÜL BALTA (FELSEFE ZÜMRESİ BAŞKANI): Kafka'nın çevrenin dayanılmazlığı altında insanın adım adım ya da yavaş yavaş dönüşüme uğramasını bir gece gibi kısa bir sürede gerçekleştirerek bizi şaşırtan yapıtını, bulunduğu zaman diliminden alarak XXI. yüzyılın başına taşımak ve sorunlarına günümüzün dili, anlayışı ve bilimi ile çözümler aramak... Yaratıcılığı, özgünlüğü ile kutlanacak bir çalışma örneği olmuş.

MİNE MAVİOĞLU (İNGİLİZ DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETMENİ- MÜDÜR YARDIMCISI)

11-H ve 11-c öğrencileri ile hazırlanmış olan etkinliğe tanık olma fırsatı yakaladım. Franz Kafka'nın 'Dönüşüm' adlı yapıtındaki Gregor adlı karakterin böceğe dönüşmesini konu alan etkinlik, birçok açıdan etkileyiciydi. "Tüketim toplumu, yabancılaşma, makineleşme" gibi güncel sorunları son derece yaratıcı bir teatral performans ile bir kez daha gündeme getiren öğrencilerin, romanın içeriğine, rollerine hâkimiyetleri beni çok etkiledi. Bir İngiliz Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak eserin içine girip onun bir parçası olmanın, öğrencinin dilinin, bakış açısının, en önemlisi yaratıcılığının gelişmesindeki rolünün çok büyük olduğuna inanırım. İşte bu etkinlik, bu görüşümün mükemmel örneği. Hepsinden öte, beni en çok etkileyen şey, toplumsal bilinç konusunda bazen beni umutsuzluğa düşüren bu kuşağın aslında ne kadar sorgulayıcı, bilinçli ve özgüvenli olduğunu görmek oldu. Bu fırsatı bana veren Işıl Çırakoğlu'na teşekkür eder, kendisini ve yetiştirdiği öğrencileri tebrik ederim.

AYŞE YILDIZ (TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ZÜMRE BAŞKANI): Dil ve Anlatım derslerimizde öğrencilerimize kazandırmaya çalıştığımız "eleştirel okuma becerisi" birtakım aşamalarla gerçekleştirilmekte. Öğrencinin yapıt içerisinde 'sorumluluk duygusuyla' gezinti yapması gerektiğinin bilincine varması, bu aşamalardan yalnızca biri. Biz bu gezintiyi dersliklerimizin dışına taşımamızın, metin figürlerini kurgusal gerçekliklerinden çıkarıp somut kişilikler olarak okulda öğrencilerle, öğretmenlerle buluşturmanın da yararlı olacağına inandık. Öğrencilerin metin figürünün kişiliğinde bir süreci geçirmelerinin, metin figürünün yaşantılarına tanıklık edebilmelerinin, farkındalık düzeylerini artıracığına inandık; bu amaçla da 'sokak tiyatroları' başlığı altında etkinlikler gerçekleştirme kararı aldık. Öğretmenlerimizden Işıl ÇIRAKOĞLU ve öğrencileri 'Dönüşüm' adlı yapıtın canlandırılmasını ve sorgulanmasını okul müdürümüz Sn. Aydın ÜNAL'ın ve okul doktorumuz Sn. Gülgün KIRAN'ın odalarında gerçekleştirdiler. Bu hepimiz için güzel bir deneyimdi. Kapitalist dünyada insanca duygularla kalmak ve yaşamak becerisi, çocuklarımıza bizzat Sn. Aydın ÜNAL tarafından gösterildi. Doktorumuz da oyunumuzun bir parçası oldu, metindeki doktor rolünü üstlendi. Sn. Gülgün KIRAN'ın iyi bir doktor olmasının yanında iyi bir oyuncu olduğunu da gözlemledik. Bu yönüyle kendisini kutluyoruz. Öğrettik ve öğrendik. Teşekkürler çocuklar...

FATMA UĞUR (TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETMENİ):

Sistemlerin, insan varlığına doğrudan etkisi, uzun uzun düşünmeden kabul edeceğimiz bir gerçeklik... Başka türlü olunabileceğini düşündüğümüz her zamanda ve durumda dahi sistemin bir parçası olduğumuzu unutmamamız ve sistemin kendisini sorgulamamız gerekir. Dil ve Anlatım Derslerimizde derinlikli bir biçimde sorguladığımız, insanı acıtan gerçekleri görsel öğelerle kahçı kılabilme, bugünün dünyasında tartışmaya açmak ve öğrencilerden bunun karşılığını alabilme, yaptığımız işin en güzel yanları... Franz Kafka'nın 'Dönüşüm' adlı etkinliği, edebiyatın insana değen, insanı kucaklayan yanını öğrencilerle aynı biçimde duyumsayabilmek açısından çok güzeldi. Farkında olmadan bir sabah böceğe dönüşen Gregor Samsa, okulun birçok yerinde farkındalığımıza takıldı. İnsan varlığımızı bu çalışmayla bir kez daha gözden geçirdik. Işıl Hocam taşıdığımız estetik güç, yaratıcılık, eyleme geçirme gücü, çocuklara önderliğiniz, sevginiz, inancınız için teşekkür ederiz.

EMİNE TAŞ (TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETMENİ)

'Dönüşüm', alt metninin zenginliğiyle çoklu okumalara olanak sağlayan bir yapıt. Öğrencilerimizin, metnin anlam katmanlarına ulaşmaları, içeriğindeki konuları günümüze taşıyabilmeleri, üstelik de bunları okul müdürümüzle ve okul doktorumuzla tartışmaya cesaret edebilmeleri beni çok etkiledi. Bir kez daha, okuyan, sorgulayan, özgüveni yüksek öğrencilerle çalışıyor olduğumuzu görerek çok mutlu oldum. Bu tür etkinlikler düzenleme isteğim arttı. Öğrencilerimizin ve Işıl öğretmenlerinin emeğine sağlık.

BOK BÖCEKLERİ

Eski Mısırda bokböcekleri yaşamın, ölümsüzlüğün ve var oluşun simgesiydi. Mısırlılara göre, güneşin evreleri yaşamın evrelerini gösteriyordu. Bokböceğinin toprak altındaki dışkı topunun içinde yumurta halinden, larva, pupa ve yeni bir bokböceğine dönüşümü de güneşin her gün yeniden doğuşuna benziyordu. Günbatımını ölüm, gündeğumunu ise doğumla ilişkilendiren Mısırlılar, batan güneşin toprak altından doğuya doğru giderken bokböceği gibi başkalaşım geçirdiğini düşünüyorlardı. Ertesi gün güneş, topraktan bokböceği tanrısı Kheper olarak doğuyordu. Bu da Mısırlılar için yeni bir yaşamın vaadiydi. Eski Mısırda ölülerin mumyalanmasının da büyük bir olasılıkla bokböceği yumurtasının pupa evresinin bir taklidi olduğu düşünülüyor.

Bu böcekler, dünyada bugünkü teknolojinin oldukça yüksek maliyete gerçekleştirebileceği ekolojik bir işlevi gerçekleştiriyorlar: Dünyayı büyük otoburların dışkılarından temizliyorlar. Yaptıkları işin temel amacı, dünyayı hayvanların dışkılarından kurtarmak değil; bu yolla hem kendilerini ve yavrularını besliyorlar hem de yumurtalarının tehlikeden uzak bir biçimde gelişebileceği dışkıdan oluşan bir ortama sahip oluyorlar. Dışkıdan yapılmış bir topun içindeki yumurtaya başka bir canlının yaklaşıp, yumurtayı yok etmesi cesaret istiyor. Böylece yeni kuşaklarını da güvence altına alan bokböcekleri, doğal döngüler içindeki işlevlerini de etkili bir biçimde sürdürüyorlar.

Çok çeşitli büyüklük, biçim ve renklerde olan bokböceklerinin çok sayıda türü var. Bu türlerin birçoğu birbirinden çok farklı ekolojik ortamlarda, değişik canlıların dışkılarıyla beslenerek yaşıyor. Bokböcekleri, kanatlara, antenlere ve diğer böcek türlerinde olduğu gibi üç çift bacağa sahipler. Bokböcekleri, pek çok hayvanın, özellikle fil ve sığır gibi büyük otobur hayvanların dışkılarına parçalanıyorlar. Dışkıya top şekli verip, arka bacaklarını kullanarak onu arkaya doğru hızla yuvarlıyorlar. Dışkı topu türün büyüklüğüne bağlı olarak 3-4 cm çapında olabiliyor. Bu böcekler, dışkı topunu gömünceye kadar 1300 m uzunluğunda yol kat edebiliyor. Yunanlıların ve Eski Mısırlıların dışkı topunu uçarak götürdüğünü düşündükleri bokböceği, saatte 200 metre civarında hız yapabiliyor. Bu çalışkan böcekler yılda dönüm başına yaklaşık bir ton civarında dışkı gömüyorlar. Kendilerinin ve yavrularının besin kaynağı olan proteince zengin taze dışkıyı gömmek birkaç saatlerini alıyor. Hangi canlının dışkısıyla beslenecekleri ise türe özgü bir özellik. Kimisi maymunların kimisi fillerin kimisi de kangurularınkini tercih edebiliyor. Pek az sayıda tür, kuş ve sürüngenlerinkini tercih ediyor. Bir parça dışkı için aralarında ya da diğer türlerle savaşıyorlar. Ayrıca, birbirlerinin dışkı toplarını da çalabiliyorlar. Avrupa çayırlarındaki bir dışkı parçası 10-15 farklı türe ait 100-200 kadar bireyi çekebiliyor. Afrika'daki taze bir fil dışkısı ise binlerce bokböceğini başına toplayabiliyor. Tüm bu kargaşa içinde kendine bir dışkı topu edinenler ise, onu hemen kaçırıp gömerek bu yarışmadan çekiliyorlar. Bazı türler, dışkının hemen altına tünel açarak onu aşağı doğru çekiyorlar ve birlikte toprağa giriyorlar. Bazı türler ise, dışkının içine dalıp, alacağı kadar besin alıp, yumurtalarını da içine bırakıp gidiyor. <http://www.hayvansahri.com/surungenler-hakkinda-genel-konular/6338-yasamin-ve-olumsuzlugun-simgesi-bokbocekleri/>

VE SON SÖZ

İnancım, güvencim, dayanağım olan sevgili öğrencilerime,

Yoğun işlerinin arasında, bu etkinliğe zaman ayıran, kendilerine yöneltilen sorulara içtenlikle ve ciddiyetle yanıt veren Sayın Aydın Ünal'a ve Sayın Gülgün Kıran'a,

Destek, bilgi ve emeklerini esirgemeyen Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerine,

Kostüm hazırlama konusunda düşünceleriyle yolumuzu çizen herkese,

Projenin sunulması, ses kasetlerinin yazıya aktarılması, yazıların denetlenmesi konusunda emeği geçen tüm okul personeline ve öğretmenlerine,

Kitapçığı okuyarak, etkinliği izleyerek olumlu yorumlarda bulunan, bana ve öğrencilerime güç katan, cesaret veren değerli öğretmen arkadaşlarıma,

ÇOK TEŞEKKÜR EDERİM. SİZLER OLMADAN BU ETKİNLİK DE BU KİTAPÇIK DA OLMAZDI.

İŞİL ÇIRAKOĞLU

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETMENİ

